

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Vývoj Evropského parlamentu v letech

1962 až 1992

Zuzana Pechová

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Moderní dějiny

Diplomová práce

Vývoj Evropského parlamentu v letech

1962 až 1992

Zuzana Pechová

Vedoucí práce:

PhDr. Dipl.-Pol. Martin Jeřábek Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

OBSAH

1	ÚVOD	1
2	MYŠLENKA SJEDNOCENÉ EVROPY	6
2.1	IDEA SJEDNOCENÉ EVROPY DO PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY	6
2.2	IDEA SJEDNOCENÉ EVROPY V MEZIVÁLEČNÉ DOBĚ	11
3	IDEOVÉ KOŘENY A VZNIK EVROPSKÉHO PARLAMENTU	15
3.1	EVROPSKÁ SPOLUPRÁCE PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE	15
3.2	VZNIK SPOLEČNÉHO SHROMÁŽDĚNÍ ESUO	18
3.3	OD SPOLEČNÉHO SHROMÁŽDĚNÍ K EVROPSKÉMU PARLAMENTU	23
4	VÝVOJ PRAVOMOCÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU	29
4.1	KRIZE INTEGRAČNÍHO PROCESU V 60. LETECH	29
4.2	ROZPOČTOVÉ SMLOUVY PRVNÍ POLOVINY 70. LET	33
4.3	OD TINDEMANSOVY ZPRÁVY K PRVNÍM PŘÍMÝM VOLBÁM	37
4.4	VÝZNAM PŘÍMÉ VOLBY	41
4.5	SNAHY ZLEPŠIT POZICI EVROPSKÉHO PARLAMENTU V PRVNÍ POLOVINĚ 80. LET	45
4.6	AKT O JEDNOTNÉ EVROPĚ	50
4.7	VZNIK EVROPSKÉ UNIE	55
4.8	POŽADAVKY REVIZE MAASTRICHTSKÉ SMLOUVY	60
5	VÝVOJ VZTAHŮ INSTITUCIONÁLNÍHO TROJÚHELNÍKU	66
6	ČLENSKÉ STÁTY A EVROPSKÝ PARLAMENT	71
7	ZÁVĚR	75
8	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	80
9	CIZOJAZYČNÉ RESUMÉ	88
10	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	90
11	PŘÍLOHY	91

1 ÚVOD

Již ve středověku uvažovali lidé nad možností určité formy sjednocené Evropy. Tyto ideje však nikdy nedošly naplnění. V meziválečném období proběhlo několik pokusů sjednotit středoevropské státy a došlo k velkému rozvoji panevropského hnutí. Po skončení 2. světové války se začalo uvažovat o novém uspořádání Evropy, které by zabránilo dalším válkám. Politická jednota ale ustoupila do pozadí a hlavním tématem sjednocení se stala hospodářská spolupráce.

Předchůdcem Evropského parlamentu bylo Shromáždění Evropského společenství uhlí a oceli, které se později stalo zastupitelským shromážděním i pro Evropské společenství pro atomovou energii a Evropské hospodářské společenství. Později bylo toto Shromáždění přejmenováno na Evropský parlament. Ten dnes patří k nejdůležitějším institucím Evropské unie a má značné pravomoci. Ale tak tomu vždy nebyvalo. Nejdříve plnil Parlament pouze funkci kontrolního a poradního orgánu, ale už od počátku svého vzniku usiloval o posílení svého postavení a především o možnost přímých voleb. Za jeden z hlavních úkolů si Parlament vzal podporování integrace Společenství/unie, protože s integrací rostla Parlamentu moc.

Ve své práci se zabývám vývojem a změnami, kterými procházel Evropský parlament a jak se postupně měnila jeho funkce. Hlavní důraz je kladen na období let 1962 až 1992, tedy na období od oficiálního vzniku Evropského parlamentu až po podepsání Maastrichtské smlouvy. Zabývám se změnami, které postupně přicházely a způsobem, jakým jich bylo dosaženo. Zjišťuji, která z podepsaných smluv měla na rozšíření pravomocí parlamentu největší vliv. Jestli to byly již Rozpočtové smlouvy z 60. let, Jednotný evropský akt, či až Maastrichtská smlouva.

Hlavním cílem mé práce je sledovat důležité mezníky ve vývoji Evropského parlamentu a zjistit, do jaké míry a jakým směrem ho tyto mezníky ovlivnily. Hlavní hypotézou je, že nejdůležitější událostí, která

ovlivnila podobu Parlamentu, bylo prosazení přímých voleb do této instituce, i když nemusely mít okamžitý dopad a jejich význam se projevil až postupem doby. Druhou hypotézou, kterou má tato práce potvrdit či vyvrátit, je, že ačkoli získal Parlament za desetiletí své existence značné množství nových legislativních pravomocí, tak ani po podpisu Maastrichtské smlouvy nepřestal usilovat o jejich další navýšení. Předpoklad, že hlavním strůjcem evropské integrace byla po celou dobu Francie, je mou poslední hypotézou.

Předkládaná práce je dělena do pěti částí. Druhá kapitola je věnována nenaplněným idejím sjednocené Evropy, a jak ovlivnily zrod a fungování dnešní Evropské unie a jejího Parlamentu. Vznikem Shromáždění a Parlamentu se zabývá třetí kapitola. Mezi mezníky, kterým se věnuji, patří Schumanův plán, založení ESUO, EHS a Euratom, a také zkoumám to, jaký měly vliv na Parlament. Druhá a třetí kapitola sice předchází mnou vymezenému tématu, ale jsou důležité pro jeho zasazení do následujících souvislostí.

Ve čtvrté kapitole se věnuji rozvoji Evropského parlamentu, kdy po neoptimistickém začátku 60. let začal viditelný posun směrem k jeho cílům v podobě například Rozpočtových smluv nebo Tindemansovy zprávy. Proč, jakým způsobem a co přinesly přímé volby jakožto velký přelom fungování Parlamentu, je tématem první poloviny čtvrté kapitoly. Ve druhé polovině kapitoly se věnuji osmdesátým letům a začátku devadesátých let, která přinesla další velké změny pro Evropský parlament. Evropské společenství jasně směřovalo k přeměně v Evropskou unii, což bylo dokonáno podpisem Maastrichtské smlouvy v roce 1992. Ta přinesla posílení pravomocí Parlamentu. Avšak ještě předtím, než byla podepsána, se začalo mluvit o její revizi.

Pátá kapitola je věnována vnitřním vztahům tzv. institucionálního trojúhelníku. Tedy tomu, jak se měnilo postavení a spolupráce Evropského parlamentu s Evropskou komisí a dnešní Radou Evropské unie, které musely přenechat část svých pravomocí právě Parlamentu.

Poslední kapitola jedná o jednotlivých členských státech a jejich postoji k Evropskému společenství, potažmo k Evropskému parlamentu. Jako hlavní země zde jsou Francie, Německo a Velká Británie, jejichž stanoviska byla pro vývoj Evropských společenství zásadní, ale často stála proti sobě.

Z hlediska metodologického je práce zpracována na základě kompilační a komparační metody. Informace jsem shromažďovala a analyzovala z dostupné literatury, odborných článků a oficiálních internetových stránek souvisejících s Evropskou unií a pomocí syntézy je shrnula ve své práci.

Čerpám jak z primárních, tak ze sekundárních zdrojů v českém a anglickém jazyce. Mezi primární zdroje, které jsem využila, patří například *Paměti* Jeana Monneta¹ či *Umění vládnout* Margaret Thatcherové,² nebo také brožury a literatura vydané přímo vydavatelstvím Evropského parlamentu či Evropské unie.

Jednou z mála českých knih konkrétně se zabývajících Parlamentem, kterou jsem využila jako přehledovou, pro mne byla kniha autorů Víta Dočkala, Petra Kanioka a Jana Závěšického *Evropský parlament*,³ kde se ve druhé kapitole věnují historickému vývoji Parlamentu. První dva jmenovaní autoři patří v tématech okolo Evropské unie k nejlodnějším. Dále jsem proto čerpala z jejich přehledových knih *Kaleidoskop Evropské unie*,⁴ *Evropská unie tak akorát*⁵ a *Základní škola Evropské unie*.⁶

Důležitou knihou pro druhou kapitolu, zabývajících se ideou sjednocené Evropy před druhou světovou válkou, byla pro mne kniha

---

¹ MONNET, Jean: *Paměti*, Plzeň, Aleš Čeněk 2012.

² THATCHEROVÁ, Margaret: *Umění vládnout: Strategie pro svět v pohybu*, Praha, Prostor 2003.

³ DOČKAL, Vít, KANIOK, Petr, ZÁVĚŠICKÝ, Jan: *Evropský parlament*, Brno, Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity 2007.

⁴ DOČKAL, Vít, KANIOK, Petr: *Kaleidoskop Evropské unie*, Brno, Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity 2006.

⁵ DOČKAL, Vít, KANIOK, Petr: *Evropská unie tak akorát: Praktický průvodce evropskou integrací*, Brno, Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity 2005.

⁶ DOČKAL, Vít, KANIOK, Petr: *Základní škola Evropské unie*, Brno, Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity 2007.

Dějiny evropské integrace I. od Martina Kováře a Václava Hořčíčky.⁷ Tato kniha se zabývá významnými mysliteli, kteří přišli se svými teoriemi sjednocené Evropy. Já jsem z tohoto velkého množství teorií vybrala ty, které obsahovaly ideové kořeny evropského zastupitelského sboru.

Ve čtvrté kapitole pro mne byla nejpřínosnější kniha Pierra Gerbeta *Budování Evropy*,⁸ která se podrobně zabývá sjednocováním Evropy od středověku do konce dvacátého století. Nejdůležitější částí této knihy pro mne byly osmá a devátá kapitola, kde se autor zabývá rozšiřováním a posilováním Evropského společenství a jeho cestou k Evropské unii. A zároveň se zde autor věnuje i institucionálním změnám, které to přineslo.

Další přínosnou publikací pro mne byla *Evropská unie* od Petra Fialy a Markéty Pitrové.⁹ Tito autoři provádějí politologický výzkum Evropské unie a zabývají se jak vývojem evropské integrace, tak institucemi a působením Unie. Tato kniha mi pomohla začlenit Evropský parlament do širšího rámce Evropských společenství/Evropské unie.

Velice specifický pohled na Evropský parlament nabídl ve své knize *Evropský parlament a proces politické integrace západní Evropy* Stanislav Patejdl.¹⁰ Autor nahlíží na fungování celých Evropských společenství velice kriticky. Ačkoli připouští, že Evropský parlament je nejdemokratičtější institucí Společenství, přesto i vůči němu má silné výhrady. S přihlédnutím k době a zemi vydání působí až úsměvně autorovo vyčítání nedemokratičnosti voleb do Parlamentu a uzurpování práv dělnickým a ekologickým stranám v některých členských státech.

Pro poslední dvě podkapitoly čtvrté kapitoly jsem převážně využila knihu Běly Plechanovové *Institucionální vývoj Evropské unie od*

---

⁷ HORČÍČKA, Václav, KOVÁŘ, Martin: *Dějiny evropské integrace I.*, Praha, Triton 2005.

⁸ GERBET, Pierre: *Budování Evropy*, Praha, Karolinum 2004.

⁹ FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta: *Evropská unie*, Brno, CDK 2003.

¹⁰ PATEJDL, Stanislav: *Evropský parlament a proces politické integrace západní Evropy*, Praha, Československá akademie věd 1985.

*Maastrichtské smlouvy k východnímu rozšíření.*¹¹ Tato autorka se v první kapitole své knihy podrobněji zabývá úspěšnými i neúspěšnými návrhy na institucionální změny ve Společenství. Ve druhé kapitole rozebírá návrhy na revizi Maastrichtské smlouvy a pořádání Amsterodamské mezivládní konference.

Ve své poslední kapitole jsem vycházela z knihy Philipa Defargese *Evropské instituce.*¹² Především ve třetí kapitole této knihy se autor zabývá vztahem členských států k Evropskému společenství a jejich postojem k Maastrichtské smlouvě a institucionálním změnám, které s sebou podpis smlouvy přinesl.

Ze zahraniční literatury jsem nejvíce využila knihu *The European Parliament* od Richarda Corbetta, Francise Jacobse a Michaela Shackletona. Kniha se velice detailně věnuje fungování Evropského parlamentu v době jejího vydání. Naopak vývoj Parlamentu a jeho pravomocí v knize příliš reflektován není.

---

¹¹ PLECHANOVÁ, Běla: *Institucionální vývoj Evropské unie od Maastrichtské smlouvy k východnímu rozšíření*, Praha, Karolinum 2004.

¹² DEFARGES, Philips Moreau: *Evropské instituce*, Praha, Karolinum 2002.

2 MYŠLENKA SJEDNOCENÉ EVROPY

2.1 Idea sjednocené Evropy do první světové války

Evropský parlament prodělal od svého vzniku rychlý vývoj. Od kontrolního tělesa na počátku své existence v 50. letech se posunul k instituci, bez které se nedá v Evropské unii schválit žádné důležité rozhodnutí. Myšlenka evropského zastupitelského sboru je však mnohem starší. V minulosti se o něm uvažovalo vždy, když se objevil některý z návrhů na větší integraci Evropy a začalo se mluvit o vzniku například Evropské federace či Spojených států evropských, které si měly vzít příklad z USA.

Ruku v ruce s ideou sjednocené Evropy se objevoval jako nástroj jejího naplnění sbor delegátů, zastupitelů či poslanců ve společné instituci.¹³ Tento sbor ovšem až do novověku neměl být zástupcem občanů či celého evropského lidu, ale měl být spíše sborem reprezentantů jednotlivých států. Určit, kdy vlastně začal proces sjednocování Evropy, je velmi obtížné. Názory na toto téma se výrazně liší. Někteří autoři¹⁴ kladou jeho počátky do doby po druhé světové válce, kdy Evropa byla jak sociálně a politicky, tak ekonomicky na dně a bylo potřeba vytvořit nové mírové uspořádání. Jiní autoři¹⁵ se ohlížejí do dávné minulosti, až do starověku k antickému Řecku. Tehdejší integrační snahy nemůžeme srovnávat s těmi z druhé poloviny 20. století, ale přesto podle některých měly svou důležitou roli a napomáhaly k vytváření evropské jednoty, jejímž důsledkem je dnešní Evropská unie.¹⁶

Po myšlence spolupráce mezi jednotlivými státy antického Řecka je možné nalézt další integrační prvek ve středověkém křesťanství. S různými idejemi spolupráce mezi křesťanskými státy přicházeli politici, filosofové, náboženští myslitelé i lidé z vládnoucích vrstev. Podle jejich

¹³ DOČKAL: *Evropský parlament*, s. 13.

¹⁴ Viz např. GREGER, Petr, JAKŠ, Jaroslav a kol.: *Co je to, když se řekne Evropská unie*, Praha, Centrum pro demokracii a svobodné podnikání 1997, s. 25.

¹⁵ Viz např. DUŠEK, Jiří: *Historie a organizace Evropské unie*, České Budějovice, Vysoká škola evropských a regionálních studií 2011, s. 8.

¹⁶ DOČKAL: *Základní škola Evropské unie*, s. 9.

původu můžeme rozlišovat i rozličné cíle, které je k podávání návrhů vedly. U panovníků to byla především snaha upevnit, popřípadě rozšířit svou moc. Ale také úsilí udržet mír a sjednotit se proti vnějšímu nepříteli díky politické spolupráci států. Oproti tomu politici a filosofové se spíše zaměřovali na řešení kulturních a sociálních rozdílů mezi jednotlivými státními celky.¹⁷ Křesťanství bylo univerzálním pojícím prvkem pro všechny.

Na začátku 14. století přišel poradce francouzského krále Filipa IV., právník Pierre Dubois s myšlenkou vzniku nejkřesťanštější republiky, vytvořené na základě spolupráce všech evropských vládců. Měla být zakázána válka mezi křesťanskými státy a všechny mezinárodní spory měl řešit speciální soud, složený ze tří světských a tří duchovních zástupců. Konfliktům mělo ovšem raději předcházet stálé shromáždění šlechticů ze všech zainteresovaných států. Dubois se domníval, že díky vzniku této republiky se budou moci uvolnit všechny křesťanské síly na boj proti Arabům a na dobytí Svaté země.¹⁸

I dalšími významnými tvůrci návrhů na integraci Evropy byli Francouzi. V 15. století českému králi Jiřímu z Poděbrad pomáhal vypracovat projekt na Unii Evropských států Antoine Marini. V tomto plánu již byl propracovanější model společného soudního dvora a spolkového shromáždění jakožto legislativního orgánu, tvořeného vyslanci panovníků.¹⁹ Mezi cíle Jiřího z Poděbrad patřilo upevnění postavení kališníků. Proto, na rozdíl od Duboisova plánu, nepočítal s účastí papeže, ačkoli i toto uskupení mělo sloužit jako křesťanská obrana proti výpadům muslimů.

Na začátku 17. století vypracoval svůj návrh Francouz Maximilien de Béthune, baron de Rosny, vévoda de Sully. Tento vojevůdce, který stejně jako jeho dobrý přítel král Jindřich IV. Navarrský konvertoval od hugenotů ke katolictví, byl diplomatem i ministrem financí a vytvořil vlastní

---

¹⁷ DUŠEK, s. 9.

¹⁸ Tamtéž, s. 10.

¹⁹ DOČKAL: *Evropský parlament*, s. 14.

návrh na konfederaci čtrnácti evropských států: Francie, Anglie, Španělska, Dánska, Švédsko, Lombardie, Papežského státu, Svaté říše římské, Uherského království, Českého království, Polského království, Švýcarska, Nizozemí a Benátek, popřípadě dalších států z Apeninského poloostrova.²⁰ Spory mezi jednotlivými státy měla řešit Generální rada tvořená sedmdesáti zástupci ze všech zainteresovaných států.²¹ Cílem Sullyho bylo nejspíše omezit moc Habsburků jak ze španělské, tak z rakouské větve. Stejně jako jeho předchůdci chtěl využít konfederace pro boj s muslimy.

Od novověku byla myšlenka integrace Evropy stále více reflektovaná. Se svým návrhem přišel i jeden ze zakladatelů mezinárodního práva Nizozemec Hugo Grotius, jenž prosazoval vznik shromáždění, na kterém by se řešily spory křesťanských států a rozhodovaly by vždy ostatní, ve sporu neutrální křesťanské státy. Po shromáždění, které by se dokonce skládalo z vládců ze všech států světa, volal Francouz Emeric Crucé. Toto shromáždění navíc mělo disponovat společnými ozbrojenými jednotkami.²²

Na tomto návrhu je patrný odklon, který začal na konci 17. století, kdy se přestávalo mluvit o společné křesťanské Evropě, která ve většině návrhů měla vzniknout na obranu proti muslimům, a do popředí se postupně začínal dostávat zájem o kulturní jednotu. I když například německý filosof Gottfried Wilhelm Leibniz přišel s myšlenkou vzniku jednotné Evropy pod vedením papeže a římskoněmeckého císaře. Ale v tomto duchu byly ideje již spíše ojedinělé. To William Penn, známý zakladatel Pensylvánie, navrhoval ustavení evropského sněmu, ve kterém by byly státy zastoupeny podle počtu obyvatel a jejich ekonomické důležitosti. Měl disponovat vlastní armádou a příspěvky od všech členských států. Cílem Williama Penna bylo překlenout evropskou roztříštěnost a dosáhnout celoevropského míru.

---

²⁰ HORČIČKA: *Dějiny evropské integrace I.*, s. 17.

²¹ DOČKAL: *Evropský parlament*, s. 15.

²² HORČIČKA: *Dějiny evropské integrace I.*, s. 18.

Katolický kněz a také diplomat Charles-Irénée Castel, abbé de Saint-Pierre, navrhoval vytvořit konfederaci evropských panovníků. I zde měla mít konfederace vlastní společnou armádu hrazenou z příspěvků, vybíraných na základě prosperity jednotlivých států. Rozhodující moc měl mít sněm.²³ Jeho rozhodování mělo být na základě dvouřetinové většiny, a jeho usnesení mělo být pro státy závazné. Porušení mohlo být na základě rozhodnutí sněmu potrestáno.

Téma sjednocené Evropy řešili i významní myslitelé a filosofové 18. století jako Jean Jacques Rousseau, François Marie Arouet Voltaire a Imanuel Kant. Zatímco Voltaire považoval za možného sjednotitele Evropy pruského panovníka Fridricha II. a Rousseau navrhoval založení evropské federace, ve které by byly emancipované národy, Kant vydal knihu *K věčnému míru*. V ní navrhoval založení konfederace a později vznik Spojených států evropských se společnou ústavou a sjednoceným právním řádem.²⁴

Přelom 18. a 19. století byl v Evropě výrazně ovlivněn Velkou francouzskou revolucí a jejími ideály. Zatímco jedni, jako spisovatel René Chateaubriand, byli přesvědčeni o potřebě návratu ke starým časům, jiní se snažili nové poznatky a zkušenosti využít a postoupit dál. Hrabě Claude Henri de Rouvroy Saint-Simon přišel s myšlenkou založení tříkomorového Velkého parlamentu, který měl být postaven nad všemi národy.²⁵ Ale jeho vznik autor podmiňoval zánikem všech absolutistických monarchií a založením parlamentů ve všech státech.

Někteří myslitelé se zase nechali inspirovat politikou císaře Napoleona I. Bonaparte, který se pokoušel vytvořit jakousi konfederaci Evropských států, v jejímž čele by stála Francie. Například podobnou myšlenku měl i Jacques Gordon, který taktéž přišel s návrhem vzniku

---

²³ MEZIHORÁK, František: *Evropanství a integrace*, Olomouc, Olomouc 2001, s. 10.

²⁴ KOSTKA, Vladimír: *Historie a organizace Evropské unie*, České Budějovice, Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích 2007, s. 6.

²⁵ BOOTH, Artur John: *Saint-Simon and Saint-Simonism: a chapter in the history of socialism in France*, London, Longmans, Green, Reader, and Dyer 1871, s. 52.

evropského systému v čele s Francií. Naopak Constantin Frantz viděl budoucnost Evropy ve společenství pod záštitou Velké Británie.²⁶

Do popředí zájmu se kromě sociální jednoty Evropy a udržení kontinentálního míru dostala i otázka ekonomické jednoty, která se v té době stále častěji objevovala u rozličných autorů. Bylo to samozřejmě ovlivněno i průmyslovou revolucí, díky které se rozvíjela doprava a komunikační prostředky, což tlačilo na rozvoj mezinárodní spolupráce. Stále častěji byly zakládány různé mezinárodní organizace a tento trend pokračoval i po první světové válce. Vážně se uvažovalo o celní unii mezi některými západoevropskými a středoevropskými státy. Tyto návrhy si konečně vysloužily pozornost politické reprezentace.

---

²⁶ HORČIČKA, *Dějiny evropské integrace I.*, s. 21.

2.2 Idea sjednocené Evropy v meziválečné době

Myšlenky sjednocené Evropy se postupně začaly rozšiřovat mezi širší okruh lidí a získávaly na popularitě. První světová válka ovšem možnost realizace ideje sjednocené Evropy posunula daleko do budoucnosti. Přesto ani během války na ní někteří nepřestali pracovat. Svou poměrně kontroverzní představu prezentoval Friedrich Naumann v roce 1915, kdy vydal svou knihu *Mitteleuropa*. V ní se soustředil na uspořádání středoevropského prostoru, pod patronací Německa. Zcela v rozporu s americkým prezidentem Woodrow Wilsonem a jeho projektem Společnosti národů vystoupil generální sekretář Amerického institutu pro mezinárodní právo Alejandro Alvarez s myšlenkou vytvoření kontinentálních unií.²⁷

Ani první poválečná léta nebyla ideji jednoty Evropy příliš nakloněna. Celý kontinent se vzpamatovával z ekonomického i politického marasmu, do kterého ho válka uvrhla. Nově vzniklé státy byly často nestabilní. Ale i země s delší historií byly politicky otřesené a náchylné k extrémistickým excesům. Společnost celkově byla v pesimistické náladě. Přesto, anebo právě proto, byla v této době založena jedna z nejvýznamnějších organizací, podporujících politické a hospodářské sjednocení Evropy na demokratickém základě. Bylo jím Panevropské hnutí.

Hlavním propagátorem Panevropského hnutí byl rakouský hrabě Richard Coudenhove-Kalergi. Ve své knize s výmluvným názvem *Pan Evropa*, která poprvé vyšla v roce 1923, formuloval nejdůležitější principy Panevropského hnutí. Hlavní institucí Panevropské unie mělo být spolkové shromáždění, ve kterém by zasedali poslanci delegovaní z národních parlamentů.²⁸ Evropu po první světové válce považoval Coudenhove za periférii, která se díky své roztříštěnosti jen velice obtížně měla vracet do svého předchozího velmocenského postavení.²⁹ Proto ve

---

²⁷ HORČIČKA, *Dějiny evropské integrace I.*, s. 24.

²⁸ DOČKAL: *Evropský parlament*, s. 14.

²⁹ COUDENHOVÉ-KALERGI, Richard: *Pan-Evropa*, Praha, Panevropa 1993, s. 16.

stejném roce, kdy vydal svoji knihu, založil organizaci, jejímž hlavním cílem bylo vytvořit společnost z evropských států postavenou na celní unii. O rok později začal vydávat časopis Panevropa a v roce 1926 zorganizoval první panevropský kongres. Díky odlišnému mocenskému i hospodářskému postavení měly Anglie a Rusko stát mimo plánovanou unii.

Myšlenka a ideály Panevropy hned od počátku oslovily mnohé významné muže tehdejší doby. Mezi příznivce se řadil francouzský ministerský předseda Eduard Herriot, Konrád Adenauer, Tomáš Garrigue Masaryk, Edvard Beneš, či francouzský politik a vícenásobný ministerský předseda Aristide Briand. Evropská federace se podle mnohých měla stát zárukou míru v Evropě. Hlavní překážkou tohoto cíle byly však špatné vztahy mezi Francií a Německem, které bylo potřeba nejprve urovnat. To se částečně dařilo i díky stále stoupající oblibě ideje Panevropské unie v Německu i Francii.³⁰

Vrcholem Panevropského hnutí bylo září roku 1929, kdy Aristide Briand vystoupil na zasedání Shromáždění Společnosti národů v Ženevě a vyzval k vytvoření Evropské unie. Pak ale následoval krach na Wall Street a hospodářská krize. Podrobnější Briandovo memorandum předložené v květnu 1930 se již nesetkalo s kladným přijetím. Jediný stát, který byl ochoten se smířit s omezením vlastní suverenity na úkor vzniku Evropské unie, bylo Nizozemsko.³¹

Ve třicátých letech postupně ztrácelo Panevropské hnutí vliv. Marně se pokoušelo upozornit na nebezpečí a změny odehrávající se v Německu a Rusku. Po vypuknutí války se organizace přesunula do Francie, kde nadále pokračovala ve své činnosti, kterou soustředila na podporu protiněmecké koalice a snažila se vytvořit plán na poválečné

---

³⁰ MORAVCOVÁ, Dagmar: *Československo, Německo a Evropská hnutí 1929-1932*, Ústí nad Orlicí, Institut pro středoevropskou kulturu a politiku 2001, s. 228.

³¹ DAVIES, Norman: *Evropa: Dějiny jednoho kontinentu*, Praha, PROSTOR a Euromedia Group 2000, s. 965.

uspořádání Evropy. Politická a ekonomická situace po válce ale vedla k odmítnutí myšlenky Panevropy.

Ve stínu Panevropské ideje vznikaly další návrhy sjednocené Evropy. Například dánský lékař Christian Frederick Heerfordt přišel v roce 1924 s myšlenkou vzniku Spojených států evropských národů, v jejichž čele by bylo Federální shromáždění, kde by každý stát měl nárok nejméně na jednoho poslance. Na rozdíl od Coudenhova počítal do federace i s Velkou Británií jako její nedílnou součástí.³²

V roce 1940 vydal britský právník Sir William Ivor Jennings knihu *A Federation for Western Europe*, kde navrhoval vznik Západoevropské federace. Její součástí měly být i dvě komory federálního zákonodárského orgánu, kterými byly Sněmovna lidu a Sněmovna států.³³ Hlavním předpokladem pro vznik této federace bylo vítězství Velké Británie v druhé světové válce a ochota států z kontinentální Evropy přijmout britské právní a politické instituce, které se měly stát základem pro federaci.³⁴

Již před válkou mluvil o spolupráci a později i federalizaci středoevropských států Milan Hodža. Vytvářel koncept agrární demokracie a podle jeho vize měla být střední Evropa spojena zemědělským družstevnictvím v silný hospodářský celek, jehož kupní síla by byla důležitá i pro Západní Evropu.³⁵ Jeho snahy hospodářské spolupráce však záhy přerušila válka. Při svém exilu v Londýně napsal v roce 1942 knihu *Federation in Central Europe, Reflections and Reminiscences*, kde již představoval svou myšlenku federalizace střední Evropy s poměrně silnou centrální mocí. Federace měla zahrnovat Československo, Polsko, Maďarsko, Rakousko, Jugoslávii, Bulharsko,

---

³² VAUGHAM, Richard: *Twentieth Century Europe: Paths to Unity*, London, Croom Helm 1979, s. 29.

³³ DOČKAL, *Evropský parlament*, s. 16.

³⁴ WOOLBERT, Robert Gale: *A Federation for Western Europe*. In: *Foreign Affairs*, <http://www.foreignaffairs.com/articles/101735/w-ivor-jennings/a-federation-for-western-europe> [cit. 20. ledna 2013].

³⁵ TAUCHEN, Jaromír: *Milan Hodža a jeho koncepce středoevropské integrace*. In: CZUDEK, Damian, KOTÁSEK, Josef, NECKÁŘ, Jan (eds.): *Interakce českého a evropského práva*, Brno, Masarykova univerzita 2009, s. 448.

Rumunsko a Řecko. Kromě hospodářské jednoty začal klást důraz také na politické spojení zemí. Měla být zavedena společná měna a v čele měl stanout federální prezident. Druhou důležitou institucí měl být Federální kongres, jehož členové měli být jmenováni národními parlamenty. Jeden poslanec kongresu měl připadat na jeden milion obyvatel.³⁶

---

³⁶ TAUCHEN, s. 456.

3 IDEOVÉ KOŘENY A VZNIK EVROPSKÉHO PARLAMENTU

3.1 Evropská spolupráce po druhé světové válce

Krátce po skončení druhé světové války začala Evropa směřovat k rozdělení na dva bloky. Myšlenka sjednocení Evropy a tím i evropské parlamentní demokracie zůstala zachována pouze v západní části kontinentu, ale na druhou stranu byla rozšířena o nový rozměr. Kromě výhodné hospodářské spolupráce měla sjednocená Evropa předejít dalšímu válečnému konfliktu a zároveň tím i odstranit stigma války.

Pro dlouhodobé udržení míru bylo především potřeba usmířit dvě soupeřící země, Francii a Německo. Ale Francie, která byla v meziválečné době hlavním propagátorem sjednocení, váhala a rozhodovala se, jestli je pro ni větším nepřítelem Sovětský svaz či poražené Německo. Na druhou stranu všechny státy si uvědomovaly, že Evropa je po válce oslabena a měla-li se stát rovnocenným partnerem dvou nově vzniklých supervelmocí USA a SSSR, mohla tak učinit pouze jako semknutá a jednotná.³⁷

Ani ve Velké Británii nepanoval jasný konsenzus v otázce sjednocené Evropy. Labouristická strana pohlížela na myšlenku jednoty spíše negativně a snažila se více prosazovat vlastní zájmy. Naopak Konzervativní strana v čele s Winstonem Churchillem se dívala na sjednocení kladně. V roce 1946 pronesl Churchill na univerzitě v Curychu významný proslov, ve kterém vyzval ke vzniku Spojených států evropských. Samotná Velká Británie se ale členem stát neměla díky svému postavení v Commonwealthu.³⁸ Prvním krokem k jednotné Evropě mělo být vytvoření Rady Evropy, do jejíž činnosti měly být postupně zapojeny všechny přístupné evropské

---

³⁷ HAD, Miloslav, URBAN, Luděk: *Evropská společenství: První pilíř Evropské unie*, Praha, Ústav mezinárodních vztahů pro Asociaci pro studium mezinárodních vztahů 2000, s. 20.

³⁸ KEŘKOVSKÝ, Miloslav, KEŘKOVSKÁ, Alena: *Evropská unie: historie, instituce, ekonomika a politiky*, Praha, Computer Press 1999, s. 11.

státy. Ačkoli žádnou zemi konkrétně nejmenoval, z jeho projevu bylo patrné, že se státy na východ od Železné opony v danou chvíli nepočítá.³⁹

Několik měsíců po válce se začaly utvářet nové mezinárodní organizace usilující o vznik jednotné Evropy. Na konci roku 1946 vznikla Unie evropských federalistů, v roce 1947 založil Coudenhove-Kalergi Evropskou parlamentní unii a ve stejném roce vznikla Evropská liga pro hospodářskou spolupráci. Mezinárodní organizace usilující o vznik jednotné Evropy svolaly v roce 1948 kongres do Haagu. Jeho hlavní náplní bylo řešit problematiku vzniku Evropské unie.⁴⁰ Výsledkem kongresu bylo přijetí dokumentů, které byly později v roce 1949 využity při zřizování Rady Evropy a také pro přijetí jejího ústředního dokumentu - Charty lidských práv a svobod. V jednom z dokumentů s názvem Zpráva Evropanům se mimo jiné objevilo přání založit Evropské shromáždění, které mělo vytvořit podmínky pro vznik dalších institucí a které by pomohlo nastartovat integrační proces v Evropě.⁴¹ Zastupitelský sbor měl být tvořen zástupci z jednotlivých národních parlamentů, kteří by mohli přijímat rozhodnutí o evropském sjednocení.

Přes tyto pozitivní výsledky se nakonec ukázalo, že stále přetrvávají rozdílné přístupy k integraci. Proto se zástupci na kongresu rozdělili do dvou táborů. Stoupenci nadnárodní ideje, jimiž byli především zástupci Francie a Belgie, chtěli pro Evropské shromáždění co největší pravomoci. Tím by se omezila suverenita států. Naopak zastánci mezivládní spolupráce, zastoupení především Velkou Británií, vznik Shromáždění vůbec nepodporovali.⁴² Nakonec byl dohodnut kompromis, který sice umožnil vznik Evropského shromáždění, ale zároveň mu nepřiznal žádné výkonné pravomoci. Tím se z tohoto

---

³⁹ GONĚC, Vladimír: *Od malé Evropy k velké Evropě I.: Dějiny rozšiřování Evropských společenství/Evropské unie 1950-2002*, Brno, Masarykova univerzita 2002, s. 9.

⁴⁰ ORT, Alexandr a kol.: *Na cestě do Evropské unie*, Klatovy, AgAkcent 2004, s. 6.

⁴¹ FIALA: *Evropská unie*, s. 38.

⁴² DUŠEK, s. 20.

tělesa, podle původní myšlenky nejdůležitějšího pro šíření ideje sjednocení, stal v zásadě pouze poradní orgán bez reálné moci.

3.2 Vznik Společného shromáždění ESUO

Na začátku padesátých let stála Evropa před nepříjemnou hrozbou nové světové války mezi Východem a Západem. Korejská válka, která vypukla 25. června 1950, byla brána jako možná předehra před třetím světovým konfliktem, který by podle tehdejších odhadů měl největší a také nejhorší dopad na Evropu, kde by se odehrávaly nejdůležitější bitvy.⁴³ Studená válka se rozhořela naplno. Čím více rostl na Západě strach ze sovětské hrozby, tím menší zůstávaly obavy ze Spolkové republiky Německo, což přinášelo výhodu podporovatelům euroatlantické spolupráce.⁴⁴ Protihráčem Sovětského svazu se na kontinentu měla stát Francie. Ta ovšem nebyla připravena hrát tuto úlohu.

Také se stále naléhavěji objevovala otázka postavení Spolkové republiky Německo, jejíž ekonomika se postupně oživovala, mezi západoevropskými státy a především její vztah s Francií. Ta se zpočátku návrhům na opětovné začlenění Spolkové republiky do politického prostoru Evropy, nebo dokonce jejímu případnému znovuvyzbrojení, bránila. Nakonec ale díky tlaku Washingtonu a nastalé politické a ekonomické situaci svou politiku vůči Spolkové republice přehodnotila. V Evropě totiž panovala obava z hospodářských problémů, které měla přinést nadvýroba oceli.⁴⁵ Západoněmecký průmysl rychle rostl a Francie přemýšlela, jak toho využít, protože její průmysl v rychlosti rozvoje za svým sousedem zaostával.

V této době předložil politik a ekonom Jean Monnet svůj návrh francouzskému ministru zahraničí Robertu Schumanovi a německému kancléři Konradu Adenauerovi. Jeho plán počítal s propojením dvou klíčových odvětví zbrojní výroby. Díky tomu se mělo v budoucnu zamezit jakýmkoli válkám mezi těmito zeměmi. Chtěl totiž vytvořit společný trh uhlí a oceli řízený nezávislým orgánem, uspořádaným tak, aby později mohly přistupovat další státy.

---

⁴³ DEFARGES, s. 18.

⁴⁴ HORČIČKA, *Dějiny evropské integrace I.*, s. 52.

⁴⁵ *101 otázek o Evropské unii*, Praha, Informační kancelář Evropského parlamentu 2010, s. 13.

V původním návrhu se nepočítalo s existencí společného zastupitelského sboru, měl být zřízen pouze nezávislý Vysoký úřad, ale už ten byl výjimečný, protože přebíral pravomoci, které do té doby tradičně náležely národním státům.⁴⁶ Jean Monnet si uvědomoval, že není možné vytvořit rovnou celou nadnárodní institucionální strukturu, protože nacionální cítění bylo krátce po válce v Evropě ještě velice silné. Snažil se proto přijít s takovým návrhem, kde by byl zaveden společný rozhodovací mechanismus, který by postupně podle dané situace přebíral další pravomoci.⁴⁷

Monnetův plán byl trochu překvapivě přijat letitými nepřáteli, Spolkovou republikou Německo i Francií, velice rychle a byl tak učiněn první velký krok k sjednocení Evropy. Plán byl oficiálně zveřejněn 9. května 1950 a zároveň byl postoupen ostatním západoevropským státům k projednání.⁴⁸ Na počest tohoto plánu se 9. květen slaví jako Den Evropy.

Už od začátku práce na návrhu se snažil Monnet a jeho tým udržet svou činnost v co největší tajnosti a nekonzultoval své plány s ministerstvem, jak bylo zvykem. Báł se totiž, že pod různými námitkami a protinávrhy by se jeho plán časem rozbil a rozdrobil. Podobné obavy přetrvaly i po zveřejnění návrhu a proto bylo potřeba postupovat rychle. Už na 20. června 1950 byla svolána do Paříže mezinárodní konference, na kterou se dostavily země Beneluxu, Francie, Spolková republika a Itálie. Jean Monnet, který konferenci předsedal, vyzval k budování společného cíle a k odklonění se od sobeckých zájmů, které by mohly všechno zhatit.⁴⁹

Pravomoci Vysokého úřadu nakonec nebyly nikým zpochybněny. Na návrh Nizozemí měla vzniknout Rada ministrů, kde měly být

---

⁴⁶ CIHELKOVÁ, Eva, JAKŠ, Jaroslav a kol.: *Evropská integrace - Evropská unie*, Praha, Oeconomica 2004, s. 9.

⁴⁷ FONTAINE, Pascal: *Nová idea pro Evropu: Schumanova deklarace*, Praha, ICEU 2001, s. 13.

⁴⁸ DOČKAL: *Základní škola Evropské unie*, s. 12.

⁴⁹ MONNET, s. 239.

zastoupeny jednotlivé státy a jejíž souhlas byl u některých návrhů nutný. Organizační struktura měla být dokončena vznikem Soudního dvora a Parlamentního shromáždění.

Shromáždění Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO) mělo podobnou strukturu jako Poradní shromáždění Rady Evropy. Obě shromáždění měla především kontrolní funkci a skládala se z delegátů z národních parlamentů. Shromáždění ESUO⁵⁰ navíc mohlo odvolávat Vysoký úřad na základě hodnocení výroční zprávy a klást mu otázky. Na ty musel Vysoký úřad odpovídat. Také zasedací pořádek byl jiný. Shromáždění ESUO dalo přednost uspořádání na základě politického členění, čímž do budoucna umožnilo vznik politických frakcí.⁵¹ Avšak tyto rozdíly v pravomocích a celková nadnárodní povaha ESUO zajišťovaly pro Shromáždění ESUO větší manévrovací prostor a tím také umožňovaly uplatňovat jeho vliv na integrační proces.

Proto ačkoli vzniklo Shromáždění ESUO později, bylo na ně nahlíženo s větším respektem, než na Poradní shromáždění Rady Evropy. První zasedání Shromáždění ESUO proběhlo 11. září 1952, ale k společnému zasedání obou Shromáždění došlo až o tři čtvrtě roku později, 22. června 1953. Zástupci z obou Shromáždění se shodli, že je potřeba spolupráce mezi oběma tělesy. Delegáti z Poradního shromáždění navíc projevíli zájem o podobné federalistické snahy, jaké deklarovalo Shromáždění ESUO. Z jejich strany ovšem nebyly zdaleka tak úspěšné.

Prvním důležitým úkolem Společného shromáždění ESUO bylo zvolení prvního předsedy. Podle výsledku tohoto kroku se mělo Shromáždění nadále vyvíjet. Poměrně hladce se předsedou stal velký propagátor integrace, belgický sociální demokrat Paul-Henri Spaak. Ten se již dříve účastnil kongresu v Haagu a stal se předsedou poradního

---

⁵⁰ ESUO - Evropské společenství uhlí a oceli

⁵¹ PITROVÁ, Markéta: *Institucionální struktura Evropské unie*, Brno, Masarykova univerzita 1999, s. 53.

sboru Rady Evropy. Na tuto funkci však později rezignoval díky její nemohoucnosti.⁵²

Když 18. dubna 1951 představitelé Francie, Spolkové republiky Německo, Belgie, Lucemburska, Nizozemska a Itálie podepsali Pařížskou dohodu, na jejímž základě bylo založeno Evropské společenství uhlí a oceli,⁵³ a položili tak základ dnešní Evropské unii,⁵⁴ vysloužili si ostrou kritiku ze strany Východního bloku, komunistických stran na Západě a odborů. Přestože mělo být ESUO prostředkem k udržení míru v Evropě a k její pozdější celkové integraci, spatřoval v ní Sovětský svaz manévr vedený z USA se základnou ve Spolkové republice, který měl směřovat k agresi proti SSSR. Naopak ve Spojených státech a Západní Evropě byla smlouva kvitována většinou pozitivně.⁵⁵

Rozpačité reakce vzbudil Monnetův návrh ve Velké Británii. Ta na jednu stranu chtěla po Francii zlepšení vztahů se Spolkovou republikou, na druhou se cítila dotčena tím, že nebyla o návrhu informována dříve, aby k němu mohla vznést své námitky a požadavky. Jenže to bylo přesně to, čemu se snažil Monnet vyhnout. Byla to totiž právě Velká Británie, díky níž se Rada Evropy stala tak nemohoucí a bezzubou. Winston Churchill nejprve návrh ocenil jako důležitý krok ve zlepšení vztahů mezi Francií a Spolkovou republikou a zároveň jako důležitý prvek evropské integrace. Později ovšem od podpory ustoupil, protože pro něj neměl dostatečné ekonomické výhody, které by kompenzovaly přílišné zasahování do suverenity země.⁵⁶

Snaha Velké Británie vyloučit z návrhu nadnárodní prvek nakonec vedla k tomu, že se sama rozhodla neúčastnit se mezinárodní konference

---

⁵² MAYNE, Richard: *Schuman, De Gasperi, Spaak – průkopníci sjednocené Evropy*. In: BOND, Martyn, SMITHOVÁ, Julie, WALLACE, William: *Význační Evropané*, Praha, Evropský literární klub 1998, s. 75.

⁵³ Celý text přístupný na internetových stránkách: *Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli*, http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/11951K/tif/TRAITES_1951_CECA_1_EN_0001.tif [cit. 5. ledna 2013].

⁵⁴ DOČKAL: *Kaleidoskop Evropské unie*, s. 10.

⁵⁵ GERBET: *Budování Evropy*, s. 82.

⁵⁶ YOUNG, John W.: *Churchill's 'No' to Europe: The 'Rejection' of European Union by Churchill's Post-War Government, 1951-1952*. In: *The Historici Journal* 28, 1985, 4, s. 925.

v Paříži a vytvořila vlastní alternativní návrh, kdyby jednání na konferenci selhala. Ale zatímco po skončení druhé světové války si federalisté neuměli představit Evropskou integraci bez Velké Británie, na začátku padesátých let už tomu tak nebylo a Pařížská dohoda mohla být úspěšně ratifikována všemi šesti státy.

3.3 Od Společného shromáždění k Evropskému parlamentu

Od svého založení se Společné shromáždění ESUO pokoušelo krůček po krůčku rozšířit své pravomoci, tak jak to plánoval Jean Monnet. První příležitost v tomto ohledu se objevila již několik měsíců po zahajovací schůzi Shromáždění. Po úspěchu ESUO se začalo pracovat na plánech vytvoření specializovaných institucí i pro další odvětví jako bylo zdravotnictví, doprava či zemědělství.⁵⁷ Zrychlila se také práce na plánech k větší politické a vojenské integraci. Byl vytvořen návrh Politického společenství, který počítal s využitím již existujícího Shromáždění, kterému se měly rozšířit pravomoci a měly být zavedené přímé všeobecné volby do něj. Tyto nové plány však narazily na odpor ve Francii a neuspěly.

Poté, co se rozeběhla válka v Koreji, začali Američané vyvíjet tlak na Francii v otázce znovuvyzbrojení Spolkové republiky. Ačkoli Francie přehodnotila svůj vztah ke Spolkové republice v mnoha ohledech a vztahy mezi oběma zeměmi se na začátku 50. let zlepšovaly, k problému vyzbrojení Spolkové republiky se Francie stavěla stále nepřátelsky. Ona sama totiž neměla své znovuvyzbrojení dokončené a nechtěla, aby ji Spolková republika předstihla. Ovšem zároveň se obávala, aby ji USA neobešly, nezačaly v tomto jednat samy za sebe a nedodávaly Spolkové republice své zbraně na úkor Francie. Tyto obavy byly z větší části liché, protože spolkový kancléř Adenauer se obával, že rychlé vyzbrojení Spolkové republiky by vedlo k opětovné militarizaci země.

Jean Monnet, který měl obavu, že jednání o znovuvyzbrojení by mohlo ohrozit jeho plány na ESUO, přednesl svůj návrh v této oblasti René Plevenovi, který jeho plán přijal a přednesl ho národnímu shromáždění. Podle něj měla být zřízena evropská armáda, která by

---

⁵⁷ GERBET, s. 94.

podléhala evropskému ministru obrany a byla by podřízena institucím sjednocené Evropy.⁵⁸

Návrh byl ostatními státy přijat chladně a většina jednajících států měla k plánu své výhrady. Nakonec ale byl zahájen proces tvorby Evropského obranného společenství⁵⁹, na kterém se podílelo i Společné shromáždění, protože to mělo být pro ESUO i EOS společné, jen s tím rozdílem, že Francie, Itálie a Spolková republika by v něm měly o tři zástupce navíc. Smlouva o vytvoření EOS byla podepsána 27. května 1952 v Paříži.

Dopady vlivu EOS na politickou jednotu zemí, které se ho účastnily, měly být prozkoumány Shromážděním ESUO. To bylo na základě smlouvy o EOS pověřeno koordinací rozličných evropských těles, která by se mohla účastnit federální struktury. Výsledkem rozhovorů ve Shromáždění, kterého se účastnily všechny státy a přidružený člen Velká Británie, byl návrh na založení Evropského politického společenství.⁶⁰

Shromáždění bylo rozšířeno o dalších devět členů, čímž vzniklo Shromáždění ad hoc, které mělo pravomoci k projednávání záležitostí týkajících se EPS.⁶¹ Vzniklo tak vlastně Shromáždění stále ještě neratifikovaného EOS. V návrzích Shromáždění byla i nová instituce EPS, kterou měl být Parlament, tvořený dvěma komorami. Do Komory národů měli být zástupci voleni přímo a do Senátu měli být vysíláni zástupci národních parlamentů.⁶²

Po úspěchu ESUO a podpisu smluv EOS a EPS byl sen o silném nadnárodním parlamentním sboru v Evropě na dosah ruky. Jenže politická situace se měnila. V lednu 1953 v USA vystřídal Harryho

---

⁵⁸ ALPHAND, Hervé: *The 'European Policy' of France*. In: *International Affairs* 29, 1953, 2, s. 142.

⁵⁹ Dále jen EOS

⁶⁰ LAURSEN, Finn, VANHOONACKER, Sophie (eds.): *The intergovernmental conference on political union: institutional reforms, new policies and international identity of the European community*, Maastricht, European institute of public administration 1992, s. 26.

⁶¹ EPS – Evropské politické společenství

⁶² SALMON, Trevor, NICOLL, William (eds.): *Building European union: A documentary history and analysis*, Manchester, Manchester University Press 1997, s. 56.

Trumana na postu prezidenta republikán Dwight Eisenhower. V Sovětském svazu zemřel Stalin a válka v Koreji se konečně dočkala příměří, aniž by byla vypukla obávaná třetí světová válka. USA nato zmírnily tlak na Evropu v oblasti posílení evropské obrany. Nejsilnější evropské státy Francie a Velká Británie musely řešit obrátky nabírající proces dekolonizace v jejich koloniích v Asii a Africe, který poutal značnou část jejich pozornosti a negativně ovlivňoval nálady ve společnosti.⁶³

Nejen tím byl negativně ovlivněn proces ratifikace smluv EOS. Na počátku roku 1954 se je podařilo ratifikovat ve všech zemích, avšak kromě Francie, která byla paradoxně iniciátorem celého projektu. Nakonec ani přes vstřícné gesto Velké Británie, která do vojsk EOS přislíbila začlenit jednu svoji divizi,⁶⁴ nebyly smlouvy EOS ve Francii ratifikovány. S tím padl i projekt EPS a možnost silného evropského parlamentního sboru.

Přes tento neúspěch nebyl integrační proces ochromen na příliš dlouho. Cesty politické a vojenské integrace byly na čas vyloučeny, ale stále zůstávala možnost ekonomického sjednocování. Ta se ovšem musela zříci myšlenky na budování nadnárodního rámce a pracovat pouze s mezivládní spoluprací. Přesto se ještě na konci roku 1954 Jean Monnet pokusil přes Společné shromáždění ESUO rozšířit jeho pravomoci na oblast dopravy a také na další energetické zdroje.⁶⁵ Tento návrh se setkal pouze s částečným úspěchem.

Zvláštní kapitolou se pro Monneta stala jaderná energie, která podle něj měla mít vbrzku takový význam, že v jejím případě nestačilo pouze rozšířit kompetence ESUO, ale potřebovala svou vlastní novou organizaci. Ve Francii totiž rostlo znepokojení ze sebevědomé politiky Spolkové republiky Německa a díky nové organizaci, která by Spolkovou

---

⁶³ DUROSELLE, J. B.: *France and the United Nations*. In: *International Organization* 19, 1965, 3, s. 703.

⁶⁴ FIALA: *Evropská unie*, s. 45.

⁶⁵ HORČIČKA, *Dějiny evropské integrace I.*, s. 111.

republiku podrobila přísné kontrole, mohlo dojít k ulehčení. V té době se Američané obávali toho, že je Sovětský svaz dohonil v jaderném programu. Proto byli ochotni snížit stupeň utajení a poskytnout nejen své vědomosti, ale i materiál dalším zemím, včetně Spolkové republiky, k mírovému využití jaderné energie.

Zatímco pro Francii se otázka atomové energie stala klíčovou, státy Beneluxu začaly hovořit o integraci přes jednotný hospodářský trh. V únoru 1955 Jeanu Monnetovi vypršelo funkční období v čele Vysokého úřadu ESUO a navíc po fiasku s ratifikací smlouvy EOS nebylo vhodné, aby další integrační návrhy vypracovával Francouz. Proto se do práce na nových plánech pustil Belgičan Paul-Henri Spaak. Jeho návrhy byly přijaty dosti chladně. Italská vláda projevila zájem, ale jinak se k návrhům nevyjádřila. Stejně tak Němci nezaujali vyhraněný postoj. Francouzům se nelíbilo příliš rychlé tempo sblížování. Na druhou stranu státy Beneluxu považovaly návrhy za nedostatečné. Nizozemci vydali vlastní memorandum, v němž požadovali celkovou integraci a ne pouze dílčí sjednocování. Také chtěli vznik organizace, která by zastávala obecné zájmy a jejíž výkonné orgány by nepodléhaly národním vládám, ale nadnárodnímu parlamentu.⁶⁶

Přesto státy Spaakem navrhované změny vysloveně neodmítly a tak mohlo dojít v červnu 1955 v Messině ke schůzce ministrů zahraničí členských států ESUO. Vyjednávání pokračovala ještě několik měsíců, ale k dohodě mezi státy nedošlo. Francie kladla důraz na atomovou energii a bránila se společnému trhu, ostatní státy to chápaly spíše naopak. Při jednání předkládala Francie nové požadavky a vetovala rozhodnutí.⁶⁷ Nakonec byla ochotna se dohodnout a společný trh přijmout. Výměnou za to chtěla, aby ostatní státy přijaly integraci v oblasti atomové energie. Nedůvěra Francie ve společný trh pramenila z tradice

---

⁶⁶ GERBET, s. 128.

⁶⁷ LAURENT, Pierre-Henri: *The Diplomacy of the Rome Treaty, 1956-57*. In: *Journal of Contemporary History* 7, 1972, 3/4, s. 211.

protekcionalismu v zemi, z její specifické zemědělské politiky, ale i z nacionálního smýšlení francouzské vlády.⁶⁸

Jednání urychlily mimo jiné volby ve Francii, ve kterých si polepšili stoupenci integrace, a blížící se volby v Německu. Stejný vliv měla Suezská krize, která byla selháním pro tradičně silné evropské státy, Velkou Británií a Francií, a ukázala tak na slabé místo Evropy. Také atmosféra mezi Východním a Západním blokem se zhoršila na základě událostí v Maďarsku a Polsku, což vedlo k větší solidaritě a snaze o přimknutí se k sobě v Západní Evropě. A v neposlední řadě napomohla i stálá podpora USA při integraci Evropy.

25. března 1957 byly podepsány smlouvy o Evropském hospodářském společenství⁶⁹ a o Evropském společenství pro atomovou energii.⁷⁰ Ještě do konce téhož roku je všechny státy i ratifikovaly. Od počátku měla tato dvě nová společenství s ESUO společný Soudní dvůr a Společné shromáždění, kterému se tak rozšířily jeho kompetence.

Při svém prvním zasedání v březnu 1958 bylo Shromáždění rozšířeno ze 78 členů na 142 členů.⁷¹ Také se změnilы poměry zastoupení jednotlivých států ve prospěch těch menších. Shromáždění si změnilo název na Evropské parlamentní shromáždění. Předsedou byl zvolen Robert Schuman. Na základě smluv získalo Shromáždění novou pravomoc vyjadřovat se k návrhu rozpočtu, ačkoli jeho názor nemusel být brán Radou v potaz. Stejně tak se v některých rozhodnutích musela Komise i Rada začít se Shromážděním radit, ale ani zde nemusel být na jeho rady brán zřetel. Tento posun byl důležitý do budoucna, protože Shromáždění se tak dostalo do legislativního procesu, kde si postupně

---

⁶⁸ EDELGARD, Elsbeth Mahant: *Birthmarks of Europe: The Origins of the European Community Reconsidered*, Aldershot, Ashgate Publishing Limited 2004, s. 76.

⁶⁹ Celý text dostupný na stránkách: *Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství*, <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/11957E/word/11957E.doc> [cit. 5. ledna 2013].

⁷⁰ Celý text dostupný na stránkách: *Smlouva o založení Evropského společenství pro atomovou energii*, <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/11957K/word/11957K.doc> [cit. 5. ledna 2013].

⁷¹ *Politické skupiny v Evropském parlamentu*. In: EurActiv.cz, <http://www.euractiv.cz/evropske-institute/link-dossier/politick%C3%A9skupinyvevropsk%C3%A9mparlamentu> [cit. 2. dubna 2013].

nárokovalo stále větší pravomoci.⁷² Platilo to ale pouze při zasedání pro oblasti EHS⁷³ a EURATOM.⁷⁴ Navíc v případě těchto dvou Společenství mohlo Shromáždění kdykoli Evropské komise odvolat.

O čtyři roky později se samo Společenství opět přejmenovalo na základě naléhání Nizozemí a Spolkové republiky. Začalo se označovat jako Evropský parlament. Bylo to ovšem pouze na základě politické dohody. Jako právní termín byl Evropský parlament zakotven až v roce 1987. Oficiálním důvodem přejmenování bylo sjednocení označování instituce ve všech jazycích. Neoficiálním důvodem byl posun ve vnímání Evropského parlamentního shromáždění a jeho aspirace na další posílení pravomocí.⁷⁵

---

⁷² PLECHANOVÁ, s. 47.

⁷³ EHS – Evropské hospodářské společenství

⁷⁴ EURATOM – Evropské společenství pro atomovou energii

⁷⁵ DOČKAL: *Evropský parlament*, s. 22.

4 VÝVOJ PRAVOMOCÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU

4.1 Krize integračního procesu v 60. letech

V mezinárodním kontextu poznamenaly vývoj Evropských společenství v šedesátých letech změny v bezpečnostní politice, které způsobovaly napětí ve vztazích dvou velmocí - USA a SSSR. Již v roce 1957 oznámil SSSR úspěšnou zkoušku mezikontinentální rakety a brzy na to i vypuštění první umělé družice Země Sputnik z kosmodromu Bajkonur. To vyvolalo závody v dobývání vesmíru mezi USA a SSSR. Sovětům se podařilo poslat do vesmíru také první zvíře a v dubnu 1961 též prvního člověka. Na Západě tyto sovětské úspěchy vyvolávaly obavy z možné raketové převahy SSSR. Dále se negativně na vztazích obou zemí podepsalo sestřelení amerického špionážního letadla nad sovětským územím v květnu 1960 a samozřejmě také Berlínská a Karibská krize. To vedlo ve Francii ke snahám o získání vlastních jaderných zbraní a k nové bezpečnostní koncepci.

Pro Západní Evropu znamenala šedesátá léta velký hospodářský růst. Plná zaměstnanost byla téměř samozřejmostí. Mezi lety 1957 a 1967 se zvýšil objem obchodu mezi státy Společenství skoro třiapůlkrát, zatímco světově vzrostl obchod jen jedenapůlkrát.⁷⁶ Západní země procházely intenzivní modernizací. V červenci roku 1968 byla dokončena celní unie a byly vytvořeny nástroje společné zemědělské politiky.

Na druhou stranu v Evropě po roce 1958, kdy začaly platit Římské smlouvy, nastalo období stagnace a později krize integračního procesu. Dalších deset let nevznikla žádná nová důležitá organizace, pouze se státy pokoušely dobudovat to, k čemu se zavázaly ve smlouvách EHS a EURATOM.⁷⁷ Ke zpomalení evropské integrace přispěl odchod silných proevropsky laděných politiků, jako byl Konrad Adenauer, stejně tak uchopení moci generálem Charlesem de Gaullem ve Francii roku 1959 a odchod levicových vlád, které integrační proces započaly. De Gaulle

---

⁷⁶ DEFARGES, s. 22.

⁷⁷ DOČKAL: *Evropská unie tak akorát*, s. 34.

měl silné nacionalistické cítění a snažil se, aby Francie získala zpět své velmocenské postavení jak v Evropě, tak i ve světě. Často se snažil vnutit své představy a koncepce dalším partnerům ve Společenstvích, k čemuž mu pomáhala i rozhádanost ostatních členů. Ovšem když se mu myšlenka nadnárodního společenství nelíbila a snažil se prosadit jeho mezivládní podobu, což bylo proti původním plánům Jeana Monneta,⁷⁸ ostatní státy s tím nesouhlasily.

Francie se v Evropských společenstvích postupně dostávala do izolace. Velkou nevoli u ostatních států vyvolalo její odmítnutí vstupu Velké Británie do EHS v roce 1963, bez předešlé konzultace. To vedlo ke zhoršení vztahů jak uvnitř EHS, tak mezi Francií a Velkou Británií a mezi Francií a USA, kde Kennedyho vláda měla vlastní zájem na přístupu Velké Británie.

Rozpory mezi členskými státy nakonec vedly k tomu, že Francie v roce 1965 odmítla nadále pokračovat v práci v orgánech EHS. Tento její postoj je nazýván tzv. politikou prázdných židlí. Jako záminka posloužila otázka financování společné zemědělské politiky, kdy nová politika by mimo jiné vyžadovala i zvýšení pravomocí Evropského parlamentu, který by nově mohl změnit návrh rozpočtu absolutní většinou. Ale Francie odmítala jakékoli zvyšování pravomocí institucí EHS.⁷⁹

Ačkoli nárůst pravomoci orgánů EHS se Francii opravdu nelíbil, v pozadí tohoto konfliktu byla ještě jiná věc. Podle Římských smluv totiž od roku 1966 přestalo být v některých významných oblastech vyžadováno jednomyslné schválení Rady ministrů a stačilo schválení kvalifikovanou většinou. Přitom Francie, stejně jako ostatní státy, mohla být přehlasována i v otázkách svého národního významu, což nechtěl de Gaulle připustit.⁸⁰ Francie sice předložila své podmínky, za nichž by byla

---

⁷⁸ McALLISTER, Richard: *From EC to EU: an historical and political survey*, London, Routledge 1997, s. 16.

⁷⁹ PLECHANOVÁ, s. 55.

⁸⁰ MEUNIER, Sophie: *What Single Voice? European Institutions and EU-U.S. Trade Negotiations*. In: *International Organization* 54, 2000, 1, s. 107.

ochotna vrátit se do orgánů institucí EHS, ale ty byly ostatními státy odmítnuty.

Institucionální krize trvala sedm měsíců do ledna 1966. Nakonec zbylé státy rezignovaly a ve většině nároků Francii ustoupily. Nová finanční politika společného zemědělství stejně jako posílení pravomocí Evropského parlamentu byly odsunuty až za rok 1970. Zároveň byly omezeny pravomoci Komise, která na příště měla konzultovat své návrhy s vládami členských států. Současně bylo posíleno postavení Rady jakožto mezivládního prvku evropské integrace.⁸¹ Státy se zavázaly, že pokud by byly dotčeny důležité zájmy jednotlivých členů, bylo nadále zapotřebí jednomyslného a nikoliv jen většinového schválení. Tato politická dohoda se začala nazývat Lucemburským kompromisem.

Ve stejném roce, v němž naplno vypukla institucionální krize, se naopak dokázaly státy dohodnout a podařilo se jim přijmout smlouvy o vzniku jednotné Rady a jednotné Komise Evropských společenství, tzv. Slučovací smlouvy. Byla to odpověď na komplikovaný systém řízení Společenství s příliš mnoha orgány, které ale měly podobné pole působnosti. Díky slučovacím smlouvám získala všechna tři Společenství jednotnou Komisi a Radu. Nadále však zůstala právně samostatná, jen začala používat jednotný název Evropská společenství.⁸² Slučovací smlouvy zavedly jednotný rozpočet.⁸³

Slučovací smlouvy měly zásadní vliv i na Evropský parlament. Mohl totiž uplatňovat pravomoci vyplývající ze všech tří zakládajících smluv ESUO, EHS a EURATOM. Například mohl odvolat Komisi kdykoli a nejen v souvislosti se závěrečnou zprávou. Na rozšíření o nové pravomoci si ovšem musel počkat do sedmdesátých let.

---

⁸¹ DUMOULIN, Michel a kol. (ed.): *The European commission 1958-72: History and memories*, Luxembourg, European Communities 2007, s. 108.

⁸² Někdy se také používá název Evropské společenství. To ale může být matoucí, protože tak se začalo označovat EHS po podpisu Maastrichtské smlouvy.

⁸³ NEUSTUPNÁ, Ludmila, PAUKNEROVÁ, Monika a kol.: *Evropské společenství*, Praha, Prospektrum 1992, s. 19.

Konec šedesátých let byl poznamenán dalšími neshodami. Druhé veto Francie ke vstupu Velké Británie vyvolalo ještě větší nevoli ostatních členů, než to první. Benelux a Itálie nato začaly bojkotovat uzavření smluv s Marokem a Tuniskem, na kterých měli pro změnu zájem Francouzi. De Gaullem prosazovaná politika uvolňování vůči Východu dostala tvrdou ránu okupací Československa. Díky tomu ostatní státy začaly opět požadovat posílení atlantické obrany. Možnost jistého uvolnění situace se objevila až díky odchodu prezidenta de Gaulla.

4.2 Rozpočtové smlouvy první poloviny 70. let

Na jaře roku 1969 se z politického života stáhnul francouzský prezident de Gaulle a nastoupila nová hlava státu Georges Pompidou. Ten sice deklaroval návaznost na politiku svého předchůdce, ale uvědomoval si, že nastalá situace je neudržitelná a pro Francii dokonce nevýhodná. Proto Francie navrhla setkání zástupců všech vlád v Haagu na podzim téhož roku.

Ostatní státy tuto nabídku přijaly kladně. Protože primární cíle zakládajících smluv byly už v podstatě uskutečněny, bylo potřeba stanovit nové cíle a revidovat ty staré, které ještě splněny nebyly. Začalo se opět jednat o zavedení vlastních příjmů a posílení rozpočtové pravomoci Evropského parlamentu.⁸⁴ Tyto snahy vedly v polovině šedesátých let ke krizi uvnitř Společenství. Ale s nástupem nového francouzského prezidenta svitla naděje na jejich nové přehodnocení.

Heslem pro novou konferenci se stalo „dokončení, prohloubení a rozšíření“ a Francie prosazovala řešení cílů přesně v tomto pořadí a postupně. S tím tak úplně nesouhlasila Komise Evropského společenství. Vydala tedy vlastní memorandum, ještě před začátkem summitu. Požadovala v něm návrat k normálnímu fungování institucí, tedy k většinovému rozhodování v Radě, a opětovné zvážení všeobecných voleb do Evropského parlamentu. Navrhla také, aby měl Parlament pravomoc ovlivňovat rozpočet a získal tak kontrolu nad společným financováním zemědělské politiky.⁸⁵

Díky konferenci v Haagu byla překonána krize Evropského společenství. Bylo dohodnuto rozšíření Společenství. Začalo se hovořit o hospodářské a měnové unii, která podle mnohých vyžadovala zavedení většinového hlasování v Radě a posílení kompetencí Parlamentu. Francouzi si prosadili dokončení Společného trhu do začátku roku 1970, což znamenalo zavedení nového financování zemědělské politiky. Bez

---

⁸⁴ FIALA: *Evropská unie*, s. 71.

⁸⁵ GERBET, s. 220.

větších komplikací s tím prošlo posílení pravomocí Evropského parlamentu.⁸⁶

Po skončení přechodného období v roce 1975 měly národní parlamenty přestat kontrolovat rozpočet, protože zdroje už neměly procházet přes národní rozpočty. Tyto pravomoci měl převzít Evropský parlament, ale to mělo řadu překážek, neboť Parlament nemohl podnikat žádné kroky vůči Radě ministrů, která přijímala rozhodnutí, a neměl žádné legislativní pravomoci.⁸⁷ Pokud by ovšem získal možnost zasáhnout proti rozhodnutí Rady, narušila by se stabilita institucionálního systému.

Nakonec v dubnu 1970 byla podepsána První rozpočtová smlouva, tzv. Lucemburská smlouva. Evropský parlament nemohl nadále vrátit rozpočet k přepracování, protože neměl právo veta, ale mohl navrhopvat změny v tzv. nepovinných výdajích. Rozdělení na povinné a nepovinné výdaje se Parlamentu nelíbilo od počátku, neboť to chápal jako omezení svých pravomocí.⁸⁸ Nepovinné výdaje v té době tvořily pouze necelá čtyři procenta z celkového rozpočtu. Ale i tento malý posun v pravomocích znamenal významný krok v posílení pozice Parlamentu.

Komisi se nelíbilo sílící postavení Rady ministrů, a proto přislíbila revizi rozpočtových pravomocí. V polovině roku 1971 ustanovila Komise pracovní skupinu nezávislých expertů v čele s Georgiem Vedelem. Tato skupina měla zkoumat nové možnosti rozšíření pravomocí Evropského parlamentu v rámci rozhodovacích procedur Evropských společenství. Ta svoji zprávu předala Komisi v březnu 1972.

Ve zprávě byl kladen důraz na význam Parlamentu pro demokratičnost v Evropských společenstvích. Skupina navrhla zvýšení kompetencí Parlamentu ve dvou krocích. Nejprve měl získat možnost

---

⁸⁶ SOKOL, Petr, ŠKOTTOVÁ, Nina (eds.): *Vývoj a perspektivy Evropské unie*, Praha, Jalna 2008, s. 19.

⁸⁷ GERBET, s. 225.

⁸⁸ WERNER, Helmut: *Příjmy a výdaje Unie*. In: Evropský parlament, http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/how/finances/article_7169_cs.htm [cit. 3. dubna 2013].

spolurozhodovat v některých nových otázkách, jako například při revizi smluv, při ratifikaci mezinárodních smluv či při přijímání nových členů. Zároveň s tím měla být v určitých oblastech více posílena konzultační procedura. Například by Rada musela opětovně projednat připomínky Parlamentu. Ve druhé části se tyto pravomoci měly rozšířit na další oblasti.⁸⁹ Jako klíčové pro posílení Parlamentu byly podle zprávy přímé volby, protože jinak nebyl požadavek rozšíření pravomocí oprávněný.

Ve vztahu ke Komisi navrhla skupina posílení postavení předsedy Komise na základě dvojího zvolení do úřadu od členských vlád a od Parlamentu. Tohoto posílení mělo být zapotřebí v případě možného rozštěpení komise díky chystanému rozšíření Společenství. Ačkoli ve své době nebyla politická vůle na prosazení většiny Vedelovou skupinou navrhovaných opatření, tak později některá z nich přijata byla, protože zpráva předjímala řadu blížících se problémů.⁹⁰

V polovině sedmdesátých let bylo již jasné i pro Francii, že hlavním lídrem Evropských společenství se stalo Německo, které bylo ekonomicky silnější. Francouzští politici se snažili vytvořit z Německa svého hlavního spojence, protože Francie potřebovala stimulovat ekonomiku k růstu, k čemuž měla dopomoci i měnová unie. Ovšem s jejím realizováním byly stále problémy.⁹¹ Na řešení tohoto i dalších problémů prosadil nový francouzský prezident Valéry Giscard d'Estaing pravidelné schůzky předsedů vlád a prezidentů členských států tzv. Evropské rady.

Na těchto schůzkách bylo, na žádost Francie, domluveno posílení pravomocí Rady ministrů. Na oplátku umožnila Francie růst pravomocí Komisi a Parlamentu. Druhá rozpočtová smlouva, tzv. Bruselská smlouva byla přijata v červnu 1975. S podpisem smlouvy získal Parlament možnost odmítnout celý návrh rozpočtu, pokud Rada nebrala zřetel na

---

⁸⁹ PLECHANOVÁ, s. 71.

⁹⁰ Tamtéž, s. 72.

⁹¹ GILLINGHAM, John: *European Integration, 1950-2003: Superstate Or New Market Economy?*, Cambridge, Cambridge University Press 2003, s. 113.

jeho připomínky, a žádat návrh nový. Byl také zřízen Účetní dvůr, který měl pro Parlament kontrolovat plnění rozpočtu.

Díky vlivu na rozpočet získal Parlament vliv na celou politiku Společenství, kterou se snažil směřovat k větší nadnárodní integraci. Na druhou stranu nové pravomoci vedly také k tomu, že se zhoršily vztahy Parlamentu a Rady. Aby se překonaly rozpory mezi těmito institucemi, bylo zavedeno tzv. smírčí řízení, na které měla dohlížet Komise.⁹²

---

⁹² PATEJDL, s. 30.

4.3 Od Tindemansovy zprávy k prvním přímým volbám

Začátek sedmdesátých let znamenal novou etapu pro Evropská společenství. Vypadalo to, že Společenství překonají integrační krizi. To se tak úplně nepotvrdilo. Odklon od nadnárodní myšlenky, kterou prosadil de Gaulle, pokračoval nadále a i nově příchozí generace politiků se spíše přikláněla k mezivládní spolupráci.

Ani nová snaha o lepší kooperaci mezi státy nevydržela příliš dlouho. Poznamenala ji první ropná krize, která proběhla roku 1973. Ceny ropy, na které byly evropské ekonomiky závislé, v té době neúnosně rostly. Hospodářství států Evropských společenství se díky tomu dostávala do problémů dlouhodobějšího charakteru. Nové členské státy, které si neprošly léty práce na kompromisech a přizpůsobování, situaci ještě více komplikovaly. Na druhou stranu, pro Evropská společenství, byl přístup nových členů přelomovým okamžikem.

V první polovině sedmdesátých let také zemřel generál Franco ve Španělsku a byl svržen Salazarův režim v Portugalsku. Tím skončily poslední pravicové diktatury v Evropě. Oba státy se rozhodly jít nadále demokratickou cestou.⁹³ To bylo důležité rozhodnutí pro jejich budoucí začlenění do Evropských společenství v osmdesátých letech.

Od roku 1972 byl mezi státy Společenství zaveden mechanismus směných kurzů, který dovolil pouze malé výkyvy ve směnečných kurzech. Byl to první krok k budoucímu zavedení Eura. Na konci desetiletí na to navázal tzv. Evropský měnový systém, založený na evropské měnové jednotce ECU. Ta byla využívána při mezinárodních bezhotovostních měnových operacích.⁹⁴ Z pohledu Evropského parlamentu ale bylo nejdůležitější událostí druhé poloviny sedmdesátých let prosazení přímé volby poslanců Parlamentu.

---

⁹³ GONĚC, Vladimír: *Od malé Evropy k velké Evropě II.: Dějiny rozšiřování Evropských společenství/Evropské unie 1950-2002*, Brno, Masarykova univerzita 2003, s. 114.

⁹⁴ *Evropská integrace; Evropský parlament; Členské státy Evropské unie*, Plzeň, Euronova East 2008, s. 4.

V roce 1974 došlo ke změně prezidenta Francie, k výměně německého kancléře a k volebnímu vítězství Labouristické strany. Díky tomu bylo možné dosáhnout pokroku v některých dosud nereflektovaných otázkách. Společná setkání francouzského prezidenta Valéry Giscarda d'Estaing a spolkového kancléře Helmuta Schmidta nakonec vyvrcholila dvěma konferencemi v Paříži. Na druhé konferenci pověřili představitelé států Radu, aby do roku 1976 rozhodla o návrhu Evropského parlamentu na přímé volby tak, aby se mohly konat do konce roku 1978. Toto rozhodnutí si prosadily státy Beneluxu. V oblasti zvýšení pravomocí a posílení Parlamentu dostaly od ostatních zemí pouze neurčité přísliby. Byly tak od sebe odděleny otázky přímé volby a rozšiřování pravomocí, které se do té doby reflektovaly společně.⁹⁵

Na konferenci byl také pověřen belgický premiér Leo Tindemans vypracováním zprávy o pojetí Evropské unie jakožto kýženeho cíle probíhajícího integračního procesu. Podklady této zprávy připravovala Komise, Evropský parlament a Soudní dvůr. V pracích Komise a Parlamentu převládaly návrhy na zvýšení především legislativních pravomocí Parlamentu a postavení Komise. Tyto požadavky byly zohledněny v konečné zprávě z prosince 1975. Kromě toho byl ve zprávě obsažen také návrh tzv. dvou rychlostní Evropy. Členské státy měly být rozděleny podle své schopnosti pokračovat v integraci.⁹⁶ Zpráva navrhovala také většinové rozhodování Rady. Realizace většiny doporučení obsažených ve zprávě byla odsunuta na pozdější neurčitou dobu. Jednou z mála věcí, která byla obsažena v návrhu a na kterou zpráva kladla důraz, se nakonec uskutečnit podařilo. Tou byly první přímé volby do Parlamentu.

Rozhodnutí o přímých volbách nakonec přijala Rada v září 1976 v tzv. Bruselském aktu. První volby stanovila na červen 1978. Rozhodnutí předcházely značné rozepře. Oproti původnímu stavu měla být křesla nově přerozdělována podle demografie států a částečně tak mělo být

---

⁹⁵ PITROVÁ: *Institucionální struktura Evropské unie*, s. 56.

⁹⁶ FIALA: *Evropská unie*, s. 77.

zrušeno početní zvýhodnění Beneluxu v Parlamentu. Tomu se to samozřejmě nelíbilo. Ale nelíbilo se to ani Francii, která by tak měla o několik křesel méně, než Spolková republika Německo.

Protože Rada ministrů nebyla schopná neshody vyřešit, musela být otázka přerozdělování počtu mandátů projednána na Evropské radě. Ta nakonec rozhodla, že Francie, Itálie, Velká Británie a Spolková republika Německo budou mít shodně 81 křesel. Nizozemí získalo 25 křesel, Belgie 24, Dánsko 16, Irsko 15 a Lucembursko 6 mandátů. Celkově tedy měl mít první lidem zvolený Parlament 410 poslanců.⁹⁷ Parlament byl volen na pět let a každá země si mohla zvolit svůj vlastní systém volby, protože v této otázce nebyl nalezen konsenzus.

Ve většině států byl Bruselský akt ratifikován jednomyslně nebo silnou většinou. Problémy nastaly pouze ve Francii, kde, stejně jako ve Velké Británii, bylo uzákoněno, že jakékoli posílení pravomocí Evropského parlamentu bude muset být schváleno zákonem, v případě Británie, či za pomoci změny ústavy a referenda ve Francii.⁹⁸

V otázce volebního zákona dala například Francie přednost poměrnému systému a celé území státu tvořilo jeden velký obvod, čímž se volby výrazně nacionalizovaly. Naopak Velká Británie upřednostnila většinový systém. Vytvoření volebních obvodů ale trvalo zemi déle, než očekávala a kvůli tomu nestačila ratifikovat akt včas a volby musely být posunuty o celý jeden rok.

Přes nedostatečné informování veřejnosti měly volby poměrně solidní účast 61,99%.⁹⁹ Nejvyšší účast byla ve státech, kde byly volby povinné, tedy v Belgii a Lucembursku, kde se účast pohybovala okolo 90%. Naopak nejnižší procentuální počet voličů zaznamenala Velká

---

⁹⁷ SIMMONDS, K. R.: *European Parliament*. In: *The International and Comparative Law Quarterly* 28, 1979, 1, s. 152.

⁹⁸ GERBET, s. 281.

⁹⁹ *Výsledky podle států (2009)*. In: Evropský parlament, <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/00082fcd21/Results-by-country-%282009%29.html?tab=27> [cit. 6. března 2013].

Británie - bylo to pouhých 32,35%.¹⁰⁰ Došlo také k výraznější změně složení Parlamentu. Původní středolevicové obsazení vystřídalo středopravicové. Zčásti to byl důsledek většinového systému Velké Británie, ve kterém zvítězili konzervativci. Do Parlamentu se dostali i zástupci stran požadujících odchod svých zemí z Evropských společenství či výrazné omezení moci Evropského parlamentu.

---

¹⁰⁰ *Výsledky podle států (2009).* In: Evropský parlament, <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/00082fcd21/Results-by-country-%282009%29.html?tab=27> [cit. 6. března 2013].

4.4 Význam přímé volby

Po mnoha letech odkládání se v červnu 1979 uskutečnily první přímé volby. Pro Evropská společenství to byl velký experiment. Bylo to úplně poprvé v dějinách, kdy probíhala přímá volba do nadnárodního orgánu. Tuto možnost získalo skoro 250 milionů voličů v devíti státech Evropy.¹⁰¹

Nepřijetí jednotného volebního řádu bylo zklamáním pro stoupence nadnárodní myšlenky. Pro příznivce mezivládní spolupráce to naopak bylo vítězství. Pro druhé přímé volby byl již vypracován společný volební řád. Ten však nebyl schválen.

Přístup voličů v jednotlivých státech kopíroval postoj obyvatel k Evropskému parlamentu či Evropskému společenství jako takovému. Samozřejmě průměrné výsledky byly zkresleny v některých státech povinností volit. Veřejné mínění sledované od roku 1973 ukazovalo stabilní podporu sjednocování, pro které se vyjádřilo v průměru 60% obyvatel Společenství. Ovšem mezi jednotlivými zeměmi byl markantní rozdíl. Ve Velké Británii se podpora pohybovala okolo pouhé jedné třetiny. Na druhou stranu v Nizozemsku se vyšplhala až k 84%. Podpora přímých voleb do Evropského parlamentu stoupla ve Společenství z 50% v roce 1973 na 75% v roce konání prvních voleb.¹⁰²

Před volbami byla nízká úroveň informovanosti veřejnosti. Proto se Evropské společenství rozhodlo financovat neutrální volební kampaň. Hnutí podporující sjednocení neměla silnou voličskou základnu, a proto přenechala politický boj na politických stranách. To sice vedlo k vyšší informovanosti i zájmu o volby, ale zároveň to přineslo nacionalizaci voleb, protože politické strany vystavěly své kampaně na domácích otázkách. Vnitropolitická témata ovládala i všechny pozdější volby.¹⁰³

---

¹⁰¹ CORBETT, Richard, JACOBS, Francis, SHACKLETON, Michael: *The European Parliament*, Harlow, Longan 1992, s. 26.

¹⁰² GERBET, s. 280.

¹⁰³ FIALA, Petr: *Evropský mezičas: Nové otázky evropské integrace*, Brno, Barrister & Principal 2007, s. 120.

Národní strany se podle svých programů pokusily seskupit v nadnárodních stranách, ale díky značným rozdílům v programech vznikly spíše federace národních stran či nadnárodní frakce.¹⁰⁴

Pro poslance skončila povinnost mít dvojité mandát, tedy národní i evropský. Bylo to dokonce spíše nevýhodné, protože poslanci se museli účastnit hlasování, které uzavíralo většinu rozprav v Evropském parlamentu. A ačkoli Parlament zasedal povětšinou jeden týden v měsíci, bylo zvládnutí obou mandátů časově náročné. Postavení poslance nebylo slučitelné s členstvím ve vládě. Poslanci v Evropském parlamentu nebyli reprezentanty svých států, ale zástupci svých voličů, díky čemuž požívali postavení nezávislých osob.¹⁰⁵

Protože od přímých voleb jen malá část poslanců Parlamentu zasedala i v tom domácím, začaly se vlády obávat narušení či dokonce přerušení vztahů mezi národními shromážděními a Evropským parlamentem. Vlády proto vytvořily komise, které je o dění v Parlamentu měly informovat.¹⁰⁶ Přímé volby také paradoxně zvýraznily neshody mezi národními zájmy. Poslanci začali být více provázáni se svými voliči doma, a proto při rozhodování o konkrétních problémech začali prosazovat národní zájmy. Při řešení všeobecných problémů stále přetrvávala spíše ideologická než národní solidarita.

Přímé volby uspíšily proces formování evropského uvědomění obyvatelstva,¹⁰⁷ což se projevilo větší oblibou institucí Společenství. Volbami se také zvýšila legitimita Parlamentu. To vedlo k nárůstu sebevědomí Evropského parlamentu a jeho postavení v institucionální struktuře Evropských společenství se proměnilo.

Evropský parlament, jehož zástupci byli voleni přímo, měl být pojistkou států Beneluxu, že neustrne institucionální, ale ani integrační

---

¹⁰⁴ Příloha č. 1

¹⁰⁵ JÍLEK, Dalibor, TÝČ, Vladimír: *Úvod do práva Evropských společenství*, Brno, Masarykova univerzita 1992, s. 34.

¹⁰⁶ GERBET, s. 287.

¹⁰⁷ PATEJDL, s. 68.

vývoj Společenství. Ačkoli k přímé volbě nakonec Parlament nezískal po dlouhých sporech žádné nové kompetence, jeho nový silný mandát daný přímými volbami byl důležitým argumentem pro budoucí posílení pravomocí této instituce.

Zvýšení sebevědomí Parlamentu vedlo ke změně jeho chování. Poslanci začali plně využívat svých dosud značně omezených pravomocí. To se projevovalo především při jednání o novém rozpočtu a v konzultační proceduře, což vedlo ke sporům s Radou. Ta často ignorovala lhůty, které měl Parlament k vyjádření svého stanoviska a bez ohladů na něj danou legislativu přijala. I když tato praxe byla běžná již před volbami, po nich se to Parlament rozhodl řešit a zažaloval Radu za nedodržování smluv.¹⁰⁸ Od té doby Rada ministrů musela konzultační proceduru dodržovat. Toto malé vítězství nemělo na konečné přijetí legislativ v podstatě žádný vliv, pouze ho případně o nějakou dobu zdrželo, ale mělo symbolický význam.

Poměrně dobrá účast voličů při prvních volbách se již nikdy nezopakovala a postupně klesala.¹⁰⁹ Zájem o volby postupně opadal a staly se z nich méně důležité volby, kterým voliči nepřikládali takový význam.¹¹⁰ To bylo způsobeno nejspíše tím, že uchazeči o místo v Evropském parlamentu nedokázali přijít s žádným nosným evropským tématem a voliči nadále ve volbách spíše reflektovali domácí politickou scénu.

Díky přímým volbám se z Evropského parlamentu stala nejdemokratičtější a nejevropštější instituce celého Společenství a to i z tehdejšího pohledu Východu.¹¹¹ Přímé volby měly pozitivní dopad také v méně reflektovaných oblastech. Jednou z nich byl počet žen v Parlamentu. Zatímco v roce 1977 tvořily ženy pouhých 5,56% poslanců,

---

¹⁰⁸ DOČKAL: *Evropský parlament*, s. 27.

¹⁰⁹ Příloha č. 2

¹¹⁰ FIALA: *Evropský mezičas*, s. 114.

¹¹¹ PATEJDL, s. 69.

po přímých volbách jejich zastoupení v Parlamentu stoupl na 16,1%.¹¹² Také prvním předsedou přímo voleného Parlamentu se stala žena. Byla jím Simone Veilová, která se do čela dostala zvolením pohodlné většiny, ač její strana prosazovala omezení pravomocí Parlamentu.

Jednou z dalších oblastí, které se kladně dotkly přímé volby, byla oblast životního prostředí. Strany zabývající se touto myšlenkou patřily k těm menším a v mnoha státech, jako Spolková republika Německo a Velká Británie, jim uškodilo přepočítávání hlasů. I když měly několikaprocentní zisk, nepodařilo se jim v důsledku toho získat žádná křesla v Parlamentu. Přesto jejich témata byla často veřejně projednávána a ekologická hnutí se rychle rozvíjela.¹¹³

---

¹¹² PIODI, Franco: *Towards Direct Elections to the European Parliament*, Luxembourg, European Communities 2009, s. 75.

¹¹³ Tamtéž, s. 70.

4.5 Snahy zlepšit pozici Evropského parlamentu v první polovině 80. let

Přelom sedmdesátých a osmdesátých let přinesl jen velmi pozvolné obnovení integrace Společenství. Počátek této etapy byl poznamenán zhoršujícími se vztahy ve světě, které vyvolávaly tlak na vztahy v západní Evropě. Velkou pozornost k sobě přitáhl muslimský svět a zvláště pak Írán a Afganistan. Íránská revoluce roku 1979 sebou přinesla druhou ropnou krizi, která měla opět tvrdý dopad na Evropu. Kvůli únosu Američanů z jejich ambasády v Íránu přišlo prudké zhoršení vztahů obou zemí. Na druhé straně nová íránská vláda s nevolí sledovala vpád vojsk SSSR do Afganistanu proti muslimským povstalcům, které Írán, stejně jako USA, podporoval.¹¹⁴

Došlo k výrazným změnám na nejdůležitějších postech Západního a Východního bloku. V roce 1980 vyhrál v USA prezidentské volby republikán Ronald Reagan, který vystavěl svou kampaň na strachu z nedostatečné obrany proti Sovětskému svazu. Jeho vyjadřování na nějakou dobu opět zhoršilo vztahy obou zemí.¹¹⁵ V SSSR zemřel v roce 1982 Leonid Iljič Brežněv a v rychlém sledu za ním i jeho dva nástupci Jurij Vladimirovič Andropov a Konstantin Ustinovič Černěnko. Po vládě gerontokracie nastoupil v roce 1985 do čela země Michail Sergejevič Gorbačov.

I v Evropě došlo ke střídání na významných postech. Ve Francii nastoupil do prezidentské funkce François Mitterrand. Spolkovým kancléřem se roku 1982 stal Helmut Kohl. Další významnou změnou bylo zvolení Margaret Thatcherové do čela vlády Velké Británie. Ta hned od počátku začala tvrdě požadovat dlouhodobé řešení tzv. britského problému, čímž byl myšlen neadekvátně velký příspěvek Velké Británie do pokladny Evropských společenství.¹¹⁶ Britská neústupnost vedla

---

¹¹⁴ VÄYRYNEN, Raimo: *Afghanistan*. In: *Journal of Peace Research* 17, 1980, 2, s. 97.

¹¹⁵ ROBERTS, J. M.: *Dvacáté století: Dějiny světa od roku 1901 do současnosti*, Praha - Plzeň, Beta a Jiří Ševčík 2004, s. 548.

¹¹⁶ SYCHRA, Zdeněk: *První rozšíření: Velká Británie, Irsko, Dánsko*. In: FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta (eds.): *Rozšiřování ES/EU*, Brno, Masarykova univerzita 2001, s. 36.

k napětí mezi Velkou Británií a zbytkem Společenství, což se ještě více zhoršilo, když Thatcherová odmítala jakékoli prohlubování politické integrace a zavádění nadnárodních mechanismů, tedy i rozšiřování pravomocí Parlamentu. Její politika byla proto považována za pomyslné pokračování de Gaulleovy politiky.¹¹⁷

Jenže Evropský parlament byl v té době již jiný. Byl více sebevědomý a dokázal stát si za svým názorem. Přestože ani na začátku osmdesátých let nedošlo k většímu posunu v jeho pravomocích, bylo toto období důležité pro Parlament z hlediska přeformulování jeho požadavků a jejich důraznějšího prosazování. K tomu mu dopomohlo několik nově vzniklých návrhů, které ale samy o sobě nebyly nikdy realizovány.

Prvním významným dokumentem byl plán od ministrů zahraničí Spolkové republiky Německo a Itálie Hanse Dietricha Genschera a Emilia Colomba, zahrnující rozsáhlé cíle Společenství založené na politické spolupráci a institucionálních změnách. Evropský parlament, jehož postavení se mělo zlepšit díky přímým volbám, měl být podle tohoto plánu posílen především vůči ostatním orgánům Evropských společenství. Evropská rada měla Parlamentu předkládat během roku dvě průběžné a jednu ucelenou zprávu o vývoji Evropské unie. V oblastech týkajících se vývoje EU měl mít právo interpelace vůči Radě i Komisi. Mohl také dávat doporučení Radě, Evropské radě a Komisi. Předsednictvo Parlamentu mělo být konzultováno před volbou předsedy Komise a Parlament měl projednávat program, se kterým by nová Komise nastoupila. Konzultace s Parlamentem měly být nutné i před podepsáním nových mezinárodních smluv. Mezi národními shromážděními a Evropským parlamentem měly být vytvořeny nástroje stálé konzultace.¹¹⁸

Nad tímto návrhem se sešli na summitu ve Stuttgartu ministři zahraničí všech členských států. Nakonec v červnu 1983 přijali tzv.

---

¹¹⁷ DOČKAL: *Evropská unie tak akorát*, s. 37.

¹¹⁸ PLECHANOVÁ, s. 83.

Stuttgartskou deklaraci nebo také Slavnostní prohlášení o Evropské unii. Tento dokument sice částečně vycházel z Genscher-Colombova návrhu, ale většina konkrétních opatření byla vyškrtána, stejně jako většina nově zvažovaných pravomocí Parlamentu. Posílil pouze oproti Radě, která mu po každém zasedání musela předkládat své závěry a odpovídat na jeho dotazy. Také byla zavedena povinnost Rady konzultovat s Parlamentem otázku nominace předsedy Komise.

Na Stuttgartském summitu byla také odmítnuta tzv. Spinelliho iniciativa. Italský federalisticky smýšlející evropský poslanec Altiero Spinelli od počátku osmdesátých let kritizoval evropské instituce a jejich nedostatečnou komunikaci mezi sebou. Chtěl také přehodnocení Lucemburského kompromisu. Řešením špatné situace Společenství se podle něj mělo stát založení politické unie v čele s evropskou vládou, kterou měla ztělesňovat Komise.¹¹⁹

Přes odmítnutí vypracoval Spinelli nový návrh s podporou tzv. Krokodýlího klubu, jehož byl členem. Jednalo se o klub pojmenovaný podle restaurace ve Štrasburku, kde se scházeli jeho členové. Všichni z Krokodýlího klubu byli poslanci Parlamentu.¹²⁰

Nový návrh byl komplexním plánem politické unie. Kromě jiného měla Komise podle projektu převzít všechny výkonné pravomoci, ale svůj program musela předkládat Parlamentu ke schválení, aby tak zůstala pod určitou kontrolou. Legislativní a rozpočtové pravomoci se měly nově rozdělit rovnoměrně mezi Radu ministrů a Parlament. Návrh počítal s postupným přechodem od mezinárodní spolupráce ke komunitárnímu systému, kde se Parlament měl stát centrem zákonodárné moci. Plán nazývaný Návrh smlouvy o Evropské unii byl předložen Evropskému parlamentu v únoru 1984 a byl schválen jasnou většinou 237 hlasů.¹²¹ Ačkoli měl poměrně širokou podporu v Itálii, Belgii, Francii, Nizozemsku

---

¹¹⁹ SCHELLE, Karel, VESELÁ, Renata a kol.: *Historie integračních koncepcí a jejich vyústění v realitě EU*, Ostrava, KEY publishing 2007, s. 131.

¹²⁰ Altiero Spinelli. *Zakladatelé EU*. In: Europa.eu, http://europa.eu/about-eu/eu-history/founding-fathers/pdf/altiero_spinelli_cs.pdf [cit. 10. března 2013].

¹²¹ GERBET, s. 296.

a Spolkové republice Německo, nepodařilo se ho ratifikovat v národních parlamentech. Díky návrhu se podařilo opět otevřít otázky, které mnozí považovali za uzavřené podepsáním Stuttgartské deklarace.

Nové rozhovory o již uzavřených otázkách byly také možné, protože se změnila nálada ve Společenství. V červenci ve Fontainebleau prolomila evropská Rada britský problém a to vedlo k zlepšení vztahů Společenství s Velkou Británií. Navíc jako reakci na schválení Spinelliho plánu Parlamentem nechala evropská Rada ustanovit dva výbory. První z nich byl označován jako Evropa občanů a byl vytvořen pro zprůhlednění institucionálního schématu Společenství a komplikovaného procesu rozhodování v nich.¹²² Výbor vypracoval tzv. Adonninovu zprávu, pojmenovanou po předsedovi výboru. V té navrhoval různé možnosti, jak zlepšit propojení mezi veřejností a institucemi Evropských společenství. Mimo jiné navrhoval pořádání různých akcí z oblasti sportu či kultury, které si měl vzít pod záštitu Parlament.

Druhá pracovní skupina pojmenovaná Výbor pro institucionální otázky, jinak také nazývaná po svém předsedovi jako tzv. Doogeův výbor, se měla zabývat zlepšením evropské spolupráce. Konečná zpráva z května 1985 navrhovala posílení Parlamentu v oblasti legislativy. Požadovala, aby návrhy Komise jako první projednával Evropský parlament a až po něm Rada ministrů. V případě nesouladu mezi těmito dvěma institucemi ve výsledcích projednávání měl být svolán dohodovací výbor.¹²³ Každý stát měl do Komise volit jen jednoho člena a Parlament měl následně hlasovat o programu Komise a potvrdit ji tak do funkce. Na závěr zpráva navrhovala svolání mezivládní konference, na které se mělo jednat o vytvoření politické unie. Při projednávání zprávy se proti ní postavily Velká Británie, Dánsko a nový člen Řecko. Nakonec se alespoň na nátlak Itálie, Spolkové republiky Německo a Francie podařilo uspořádat požadovanou konferenci.

---

¹²² SCHELLE, Karel, VESELÁ, Renata: *Böhmische Länder und die Integrationsbemühungen in Europa*, Mnichov, Grin 2010, s. 184.

¹²³ DOČKAL: *Evropský parlament*, s. 29.

V červnu 1984 se konaly druhé přímé volby do Evropského parlamentu. Snaha sjednotit volební systém nebyla do té doby úspěšná. V roce 1979 byl Parlamentem zřízen speciální výbor, který se měl touto otázkou zabývat. Jejím předsedou se stal křesťanský demokrat Jean Seitlinger. Ten předložil dva návrhy volebního systému. Jeden z nich byl v květnu 1982 schválen jak Komisí, tak později Parlamentem. Nakonec však nebyl uveden v platnost, protože Velká Británie o něm odmítla vůbec jednat.¹²⁴

Volební účast klesla oproti prvním volbám o zhruba 2,5%, takže spadla pod 60%.¹²⁵ Opět během voleb převládly národní otázky nad otázkami evropskými. Ve volbách posílila levice a to díky vzestupu Labouristické strany ve Velké Británii a socialistických stran v Beneluxu. Ačkoli volby neprobíhaly podle představ Parlamentu, tak se jeho sebevědomé chování nezměnilo. Stále požadoval zvýšení svých pravomocí a v prosinci skoro jednohlasně smetl se stolu komunitární rozpočet.

---

¹²⁴ CORBETT, s. 25.

¹²⁵ *Výsledky podle států (2009)*. In: Evropský parlament, <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/00082fcd21/Results-by-country-%282009%29.html?tab=27> [cit. 6. března 2013].

4.6 Akt o jednotné Evropě

Oživení integračního procesu v Evropě bylo v polovině osmdesátých let jasně patrné. V ekonomické oblasti bylo již delší dobu zřejmé, že výkonnost Společenství klesá, zvláště pak při srovnání s ekonomikami USA a Japonska. Začal převládat názor, že tento nepříznivý trend je dán špatnou adaptační schopností ekonomik zemí Společenství. Ta měla být zase způsobená pomalým rozvojem integračního procesu, protože národní opatření nepřinášela kýžený efekt. Sílicí nespokojenost vedla ke snahám integraci opět urychlit a prohloubit. Proto bylo rozhodnuto soustředit práci Společenství na tvorbu jednotného vnitřního trhu.¹²⁶

Spolu s tím se začalo intenzivněji jednat o měnové a hospodářské unii, společné zahraniční a obranné politice a v neposlední řadě o institucionální reformě spojené s problematickým vypracováním nových smluv. Hlavní iniciativu v obrodě integračního procesu převzala Francie a Spolková republika Německo.¹²⁷ Za italského předsednictví v červnu 1985 jednala v Miláně Evropská rada o zprávě Doogeova výboru a většinou schválila návrh pořádání konference.

Ačkoli se proti postavili zástupci Řecka, Dánska a Velké Británie, nakonec se této konferenci také účastnili. Byli rozhodnuti tam bránit své zájmy. Navíc změny smluv musely být schváleny všemi členy jednomyslně,¹²⁸ což byla výhoda rebelujících států při uplatňování jejich požadavků.

Do příprav konference se významně zapojila také Komise, v jejímž čele stál Jacques Delors. Jeho program kladl důraz na vybudování jednotného trhu do osmi let a měl příznivý ohlas u podnikatelů. Byl velkým příznivcem hlubší integrace a celé období svého předsednictví na

---

¹²⁶ GREGER, s. 42.

¹²⁷ NÁLEVKA, Vladimír: *Světová politika ve 20. století II.*, Praha, Aleš Skřivan ml. 2005, s. 211.

¹²⁸ MORAVCSIK, Andrew: *Negotiating the Single European Act: National Interests and Conventional Statecraft in the European Community*. In: *International Organization* 45, 1991, 1, s. 24.

ní pracoval. I díky němu se podařilo uspořádat konferenci a podepsat konečnou smlouvu v krátkém čase.

Řada důvodů vedla státy k uspořádání mezivládní konference a k jejímu poměrně rychlému jednání a závěrům. Nakonec stejné důvody přivedly rovněž země, které původně konferenci nechtěly, k aktivní účasti a tím i k zásadnímu ovlivnění konečného dokumentu. Jedním z důvodů byla příznivá ekonomická a politická konstelace ve většině členských států, které měly potřebu řešit dlouhodobé ekonomické problémy a také otázku postavení Evropských společenství na světových trzích.¹²⁹ Druhým důvodem souvisejícím s tím prvním bylo institucionální zajištění kroků, které byly nutné k realizaci potřebných opatření. Třetím významným důvodem bylo očekávané rozšíření Společenství o Portugalsko a Španělsko v roce 1986. Jejich zástupci na konferenci také dorazili, ale protože stále nebyli řádnými členy, jejich vliv nebyl tak velký, jako stávajících států. Panovala obava, že další rozšíření by opět vedlo k větší heterogenitě Společenství a to by zhoršilo možnost domluvy a razantnějších změn.

Mezivládní konference byla zahájena 9. září 1985 v Lucembursku. Byly vytvořeny dvě skupiny. Politická spolupráce byla řešena v politickém výboru, kde zasedali političtí ředitelé ministerstev zahraničí. Tato skupina došla ke shodě velmi snadno a rychle. Přehodnocení komunitárních smluv měla na starosti druhá skupina, složená ze stálých zástupců členských zemí při Evropských společenstvích a generálního tajemníka Evropské komise. Jednání této skupiny, nazývané podle jejího předsedy Dondelingerova skupina,¹³⁰ bylo o poznání náročnější.

Komise navrhla, aby se cílem vyjednávání stalo vytvoření velkého vnitřního trhu, o kterém pojednávala tzv. Bílá kniha lorda Cockfielda a která přepokládala po odstranění překážek volný pohyb osob, zboží, kapitálu a služeb po celém trhu. O vznik tohoto trhu se zajímala

---

¹²⁹ PLECHANOVÁ, s. 91.

¹³⁰ FIALA: *Evropská unie*, s. 92.

především Velká Británie a Dánsko. K jeho vytvoření bylo ovšem potřeba institucionálních změn, což musely obě země připustit. Komise se tedy pokoušela řešit institucionální problémy pomocí ekonomických cílů, protože globální řešení institucionálních otázek by vedlo pouze k opětovným dohadům o nadnárodním přístupu.¹³¹

Poté, co se několikrát sešli ministři zahraničí, se uskutečnila i schůzka Evropské rady v prosinci 1985. Jednání bylo stále problematické, ale nakonec bylo dosaženo určitého kompromisu. Francouzský prezident Mitterrand ho nazval pokrokovým kompromisem, avšak Evropský parlament tolik optimistický nebyl. Vyjádřil se, že navzdory skromnému pokroku nebylo dosaženo skutečné reformy Společenství. Parlament k samotným jednáním vůbec přizván nebyl. Pouze byli informováni jeho zástupci - předseda Pierre Pflimlin a Altiero Spinelli. Ačkoli Parlament nebyl s finální verzí dokumentu úplně spokojen, nakonec ho s výhradami ratifikoval v roce 1986.¹³²

Kromě Dánska, kde bylo potřeba referenda ke schválení, protože dokument odmítl jeho parlament, všechny státy smlouvu bez problémů ratifikovaly. Evropská komise prosadila, aby finální verzí byl pouze jeden dokument, který obsahoval jak prohloubení politické spolupráce, tak změny komunitární smlouvy. Původní název Akt Evropské unie odmítlo hned několik států. Velká Británie a Dánsko odmítaly unii a státy Beneluxu se pro změnu domnívaly, že smlouva dosti zaostala za tím, co unie doopravdy měla být. Proto ani dohodu nepovažovaly za cílový stav, ale pouze za prostředek k dalšímu pokroku.¹³³ Nakonec byla přijata smlouva nazvaná Akt o jednotné Evropě.¹³⁴

V oblasti zahraniční spolupráce měla nadále platit svrchovanost každého členského státu. Země se měly navzájem informovat

---

¹³¹ GERBET, s. 302.

¹³² LYNCH, Philip, NEUWAHL, Nanette, REES, G. Wyn (eds.): *Reforming the European Union: From Maastricht to Amsterdam*, Harlow, Pearson Education 2000, s. 58.

¹³³ GERBET, s. 303.

¹³⁴ Celý text dostupný na stránkách: *Jednotný evropský akt*, <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/11986U/word/11986U.doc> [cit. 5. ledna 2013].

a konzultovat ve všeobecných otázkách zahraniční politiky. Nebylo potřeba dosáhnout jednotného stanoviska, ale státy se o ně měly snažit. Jednalo se o morální závazek bez nástrojů k jeho vynucení. Státy měly postupně sblížovat svá národní stanoviska. Otázka obrany nakonec zůstala zcela stranou a nedospělo se k žádné shodě. Rozšířily se pravomoci Společenství v oblasti výzkumu, měny, hospodářského sblížování, sociální politiky a životního prostředí.¹³⁵ Do konce roku 1992 měl být dokončen Velký trh uvnitř Společenství.

Institucionální změny byly zaměřeny na zvýšení účinnosti rozhodovacího procesu. V podstatě byl zrušen Lucemburský kompromis a Rada měla začít ve vybraných oblastech rozhodovat kvalifikovanou většinou. Jednomyslné hlasování se stalo v podstatě nereálným díky rozšiřování. Evropské komisi se rozšířily exekutivní pravomoci.

Ačkoli byl Jednotný evropský akt pro Parlament zklamáním, přinesl mu reálný nárůst moci. V otázkách, kde Rada hlasovala kvalifikovanou většinou, dostal Parlament právo druhého čtení a mohl dávat pozměňující návrhy, které, pokud prošly Komisí, mohla Rada přehlasovat pouze jednomyslně. I tady ovšem existovaly časté výjimky, kdy rozhodnutí Rady zůstávala mimo rámec spolupráce a Parlament byl pouze konzultován.¹³⁶ Tím byl zaveden princip spolupráce Rady a Parlamentu. Z poradní instituce se Parlament stal legislativním orgánem. Zapojení Evropského parlamentu do legislativního procesu bylo vnímáno jako ochrana menšinových názorů, k jejichž přehlasování mohlo dojít v Radě.¹³⁷

Nárůst nepřímého vlivu zaznamenal Parlament i díky neformálním konzultacím s Komisí, k potencionálním dopadům projednávané legislativy. Největší zvýšení pravomoci Parlamentu přišlo s potřebou většinového schválení přijetí nových členských států Společenství. Stejně tak bylo potřeba souhlasu Parlamentu při přidružování nových zemí

---

¹³⁵ GUÉGUEN, Daniel: *Průvodce labyrintem Evropských společenství*, Bratislava, Mladé letá 1993, s. 6.

¹³⁶ GERBET, s. 305.

¹³⁷ PITROVÁ: *Institucionální struktura Evropské unie*, s. 57.

a přijímání mezinárodních smluv. Poprvé byl také oficiálně použit výraz Evropský parlament, který tak nahradil název Parlamentní shromáždění.

Na rozdíl od států Beneluxu považovala Velká Británie v čele s Margaret Thatcherovou integrační proces Jednotným evropským aktem za uzavřený. Stejně tak předpokládala, že Lucemburský kompromis bude po zrealizování Velkého trhu opět zaveden. To ale ostatní státy nedovolily. S nevolí a protesty sledovala Velká Británie snahu Komise, v čele s Delorsem, a Parlamentu navýšit jejich pravomoci a prohloubit integrační proces.¹³⁸ Velká Británie se stala hlavní brzdou integrace a další větší krok v této oblasti mohl být učiněn až po odchodu Margaret Thatcherové v roce 1990.

---

¹³⁸ THATCHEROVÁ, s. 322-327.

4.7 Vznik Evropské unie

Vývoj Evropských společenství na přelomu osmdesátých a devadesátých let, jenž vedl k podpisu Maastrichtské smlouvy, byl silně ovlivněn převratnými událostmi. Především těmi, které proběhly ve střední a východní Evropě. Zánik východního bloku, který vyvrcholil rozpadem Sovětského svazu, přinesl nevídané změny do fungování mezinárodních vztahů a postavil před Západ nové otázky.

Michail Gorbačov, generální tajemník ÚV KSSS, se pokusil o reformu nevykonného hospodářství země. Kromě změn vnitřního chodu státu také usiloval o zlepšení vztahů v zahraniční politice. Uvolnění napětí v mezinárodní politice mělo umožnit snížení nákladů Sovětského svazu, spojených se zahraničními a vojenskými výdaji. Gorbačov se také vzdal Brežněvovy doktríny zasahování do bratrských zemí. Důsledkem tohoto jednání bylo povzbuzení opozičních hnutí ve střední a východní Evropě. Dne 9. listopadu 1989 se zhroutila berlínská zeď, která byla symbolem rozdělení Německa a Evropy. Komunistické režimy padly i v dalších státech - v Polsku, Maďarsku, Československu, Bulharsku a Rumunsku.¹³⁹

Struktury východního bloku se rozložily. V lednu 1990 členské státy RVHP konstatovaly neúspěch tohoto orgánu, který měl být východním Evropským hospodářským společenstvím. Země začaly hledat nové trhy na Západě. S tím byl ale problém, protože zboží, které tam chtěly vyvážet, bylo v západní Evropě přebytkové. Během roku 1990 rozhodla Moskva o stažení vojsk z Československa, Polska, Maďarska a Německé demokratické republiky. Konec vojenské struktury Varšavské smlouvy byl dohodnut v únoru 1991 v Budapešti.¹⁴⁰ Nakonec se rozložil i samotný Sovětský svaz.

---

¹³⁹ GADDIS, John Lewis: *Studená válka*, Praha, Slovart 2006, s. 200-217.

¹⁴⁰ BYRNE, Malcolm, MASTNÝ, Vojtěch (eds.): *A cardboard castle?: an inside history of the Warsaw Pact, 1955-1991*, New York, Central European University Press 2005, s. 72.

Zhroucení komunistických režimů v Evropě ukončilo rozdělení tohoto kontinentu. Jejich konec znamenal potvrzení legitimacy západních hodnot, jako bylo tržní hospodářství či politický pluralismus. Opět se otevřela možnost vybudovat velkou jednotnou Evropu.

Specifický problém nastal pro Společenství se sjednocením obou částí Německa. Po pádu berlínské zdi začali východní Němci opouštět svou vlast a odcházeli za lepší životní úrovní do Spolkové republiky. V zájmu zastavení tohoto exodu se kancléř Kohl rozhodl uskypšit projekt znovusjednocení.¹⁴¹ Evropská společenství si vymohla přechodná opatření, která budou platit v Německu, dokud nebude sjednocení dovršeno. Německo také přehodnotilo své negativní názory na institucionální změny. Předtím prosazovalo nejdříve dokončit ekonomické sjednocení a až po něm uvažovat o institucionální transformaci.

Strach, že posílené sjednocené Německo naruší rovnováhu uvnitř, vedl ke snahám států k posílení Společenství. Také úsilí států střední a východní Evropy zapojit se do západoevropských struktur vedlo k požadavku institucionální restrukturalizace Společenství. Měla být posílena role Parlamentu v politickém systému Společenství díky tomu, že to byla jediná přímo volená instituce.

V březnu 1990 vydala Belgie memorandum, v němž navrhovala svolat mezinárodní konferenci o politické unii. Nastiňovala také, jaké institucionální úpravy by bylo potřeba přijmout. Jednomyslné rozhodování Rady mělo být omezeno na menší okruh otázek a zároveň měla Rada přenést část svých povinností na Komisi.¹⁴² Předseda Komise měl být volen absolutní většinou v Evropském parlamentu a jeho role měla být posílena. Zároveň měl Parlament dávat souhlas s nástupem celé Komise a členů Soudního dvora do funkce. Demokratický deficit měl být snížen nejen posílením pravomocí Parlamentu, ale i přístupem Evropských společenství k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a svobod.

---

¹⁴¹ MÜLLER, Helmut M.: *Dějiny Německa*, Praha, Lidové noviny 1999, s. 460-464.

¹⁴² FIALA: *Evropská unie*, s. 462.

Procedura spolupráce Parlamentu a Rady měla být rozšířena na všechna rozhodnutí Rady, která schvalovala kvalifikovanou většinou. Zároveň Rada neměla mít možnost změnit návrh po druhém čtení proti vůli většiny Parlamentu. V otázkách změn v zakládajících smlouvách, rozhodnutích o vlastních zdrojích a podpisu významných mezinárodních smluv bylo potřeba souhlasu Parlamentu. Měla být stanovena jednotná volební procedura do této instituce.

Zásadní otázkou pro další postup bylo, jak se k memorandu postaví Francie. Po určitém váhání prezident Mitterrand spolu se spolkovým kancléřem Kohlem tuto iniciativu podpořili a požádali o svolání konference o Evropské politické unii na zasedání Evropské rady v Dublinu, kde se řešily otázky týkající se změn ve východní Evropě a sjednocení Německa.¹⁴³

Ačkoli se státy pro pořádání konference vyslovily shodně, v pohledu na řešení jednotlivých otázek se mnohdy výrazně rozcházely. Německo, Belgie a Nizozemí podporovaly posílení nadnárodního charakteru institucí Společenství, které mělo směřovat ke vzniku Evropské unie se společnou zahraniční a bezpečnostní politikou. Proti tomuto stanovisku stály Velká Británie a Francie. Ty odmítaly přesun pravomocí v oblasti zahraniční politiky na instituce Společenství, hlavně pak na Komisi a Parlament. Také se jim nelíbila myšlenka rozšíření rozhodování kvalifikovanou většinou v Radě. V tom je podporovaly i Dánsko a Portugalsko. V otázkách bezpečnostní politiky nechtěla Velká Británie a Nizozemsko přesun funkcí z NATO na budoucí Evropskou unii. Naopak Francie takovýto přesun podporovala.¹⁴⁴

Mezivládní konference započala koncem roku 1990 v Římě a probíhala po celý rok 1991, který byl poznamenán velkými událostmi ve světě. Tyto události také měly vliv na jednání. Vypukla jugoslávská krize, Irák začal okupovat Kuvajt a rozpadl se Sovětský svaz.¹⁴⁵ Velké otřesy na

---

¹⁴³ PLECHANOVÁ, s. 100.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 101.

¹⁴⁵ ROBERTS, s. 560-574.

mezinárodní scéně ukázaly potřebu větší soudržnosti Společenství. V tom ovšem bránila rozdílnost zájmů a postojů k mnoha otázkám v mezinárodní politice jednotlivých států. Nástroje zahraniční politiky společenství v nově nastalé situaci selhávaly.

Polovina států podporovala návrhy Komise na posílení nadnárodního rámce. Druhá polovina v čele s Velkou Británií a Francií se postavila proti. Lucembursko předložilo vlastní návrh, který podporoval stávající mezivládní charakter a institucím Společenství přisuzoval menší posílení, než plán Komise. Tento návrh byl nakonec přijat a stal se základem pozdější smlouvy.¹⁴⁶

Evropská rada se sešla 10. prosince 1991 v Maastrichtu, kde na svém zasedání potvrdila dohodnuté výsledky z mezivládní konference. Ačkoli se nakonec podařilo ustavit Evropskou unii,¹⁴⁷ stalo se tak na základě velkých kompromisů všech dvanácti členů a spokojen nebyl vlastně nikdo. Navíc si mnohé státy vymohly výjimky z jednotného rámce další integrace.

Evropská unie byla založena na Evropských společenstvích. Reprezentovala komunitární režim a měla mít společnou zahraniční a bezpečnostní politiku. Státy měly spolupracovat v oblastech vnitřních věcí a justice. Došlo k rozšíření kompetencí Evropské unie oproti Společenství o více než polovinu oblastí. Smlouva také přinesla značný posun v institucionální rovině Společenství. Díky němu došlo k novému vymezení pravomocí jednotlivých institucí a ke změnám v jejich rozhodovacích procedurách.¹⁴⁸

Největší přeměnou v oblasti postavení a kompetencí prošel Evropský parlament. Nově se Parlament podílel na přijímání legislativních aktů v jasně vymezených čtyřech procedurách. K proceduře konzultace, souhlasu a spolupráce přibyla Parlamentu procedura spolurozhodování.

---

¹⁴⁶ FIALA: *Evropská unie*, s. 125.

¹⁴⁷ Celý text přístupný na internetových stránkách: *Smlouva o Evropské unii*, <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/11992M/word/11992M.doc> [cit. 5. ledna 2013].

¹⁴⁸ HORČIČKA: *Dějiny evropské integrace II.*, s. 106.

Například pokud Komise a Rada nebyly ochotny přijmout pozměňovací návrhy Parlamentu, mohl nově ve vymezených oblastech přijetí legislativnímu návrhu nadobro zabránit. Mezi vymezené oblasti patřily zejména otázky vnitřního trhu. Procedury spolupráce a souhlasu byly rozšířeny na nové oblasti, včetně většiny mezinárodních smluv.¹⁴⁹

Evropský parlament měl nově odpovědnost za ustanovení funkce ombudsmana a stal se adresátem petic občanů podle petičního práva. V případech přestupků a nedodržování práva, které neprojednával soud, měl nově možnost vytvořit vyšetřovací výbory. Také Parlament získal právo omezené legislativní iniciativy. Takže mohl vyzvat Komisi, aby ona předložila legislativní návrh, který měl sloužit k naplnění některé smlouvy. Pokud tak neučinil, nesl právní odpovědnost za porušení smlouvy.

Parlament posílil taktéž ve svém vztahu ke Komisi. Měl být nově konzultován při výběru předsedy Komise a bylo potřeba také jeho schválení celého složení Komise ještě před jejím oficiálním ustavením. Délka funkčního období Komise byla změněna na pět let, aby se dostala do souladu s volebním obdobím Parlamentu. Výrazný nárůst kompetencí Parlamentu naznačoval, že je tu možnost dalšího posílení této instituce v příštích letech.¹⁵⁰ Kompromisní řešení Maastrichtské smlouvy navíc vyžadovalo její brzkou revizi.

---

¹⁴⁹ HORČIČKA, Václav, KOVÁŘ, Martin: *Dějiny evropské integrace II.*, Praha, Triton 2006, s. 107.

¹⁵⁰ PLECHANOVÁ, s. 105.

4.8 Požadavky revize Maastrichtské smlouvy

Realizace Maastrichtské smlouvy byla podmíněna ratifikací všech členských států a kladným vyjádřením Parlamentu, jenž ten ji považoval za nedostatečnou. Jeho názor byl pouze konzultativní, ale vlády Německa, Itálie a Belgie podmínily svůj podpis jeho souhlasem. Nakonec Parlament přihlédl ke kladným rysům smlouvy a vyzval k její ratifikaci, ale zároveň předložil výčet jejích nedostatků, u kterých měly národní parlamenty požadovat nápravu. Mezi ně patřily mimo jiné nedostatečná demokratizace a neuspokojivá úloha Parlamentu a Komise v zahraniční a obranné politice.

Jako první země mělo smlouvu ratifikovat Dánsko, jenž dánské referendum smlouvu těsným rozdílem odmítlo. Pro Společenství to byl šok, ale přesto se rozhodly pokračovat v ratifikaci v ostatních členských státech. V prosinci 1992 se sešla Evropská rada v Edinburghu. Tam bylo vyjednáno zvláštní postavení Dánska, které se dále nemělo podílet na budování hospodářské a měnové unie.¹⁵¹ Ostatní státy smlouvu bez problémů ratifikovaly a nakonec se to podařilo i v Dánsku při druhém referendu. Smlouva o Evropské unii tak mohla vejít v platnost k 1. listopadu 1993.

Nové pravomoci Parlamentu a rozšíření uplatnění procedury spolupráce znamenalo, že se výrazně zvětšil i počet otázek, o nichž se v Radě hlasovalo kvalifikovanou většinou. Pro státy tak bylo stále důležitější, kolik křesel měly přiděleny. Nově sjednocené Německo získalo připojením východní části dalších 18 milionů obyvatel, ale počet jeho reprezentantů v institucích Společenství se nezvýšil. Německo mělo o více než 20 milionů obyvatel navíc oproti ostatním lidnatým státům, které měly ale stejný počet zástupců.¹⁵² Tuto nerovnost se Německo pokusilo řešit již na konferenci v Maastrichtu, ale jeho snahy byly odmítnuty hlavně díky postoji Francie, která se obávala možného zvýšení vlivu Německa. Byla pouze vydána deklaráce obsahující závazek, že se

---

¹⁵¹ FIALA: *Evropská unie*, s. 130.

¹⁵² PLECHANOVÁ, s. 110.

státy do konce roku 1992 dohodnou na novém počtu členů Komise a Parlamentu, aby tak měly časovou rezervu před volbami do Parlamentu v červnu 1994. Obava, že Evropský parlament se početně příliš rozroste, vedla k tomu, že v deklaraci bylo požadováno zavedení celkového maximálního počtu poslanců Parlamentu.

Nakonec se Německu podařilo prosadit zohlednění jeho nového počtu obyvatel do počtu zástupců právě při edinburgském zasedání Evropské rady. Projednávání nového rozdělení sil v Parlamentu využily i jiné členské státy, které si vymohly zvýšení počtu svých zástupců. Výjimku tvořily pouze Dánsko, Irsko a Lucembursko, které si nijak nepolepšily. Po volbách v roce 1994 se do Parlamentu dostalo o osmnáct německých poslanců více. Ostatní státy si navýšily své zastoupení o jedno až šest křesel.¹⁵³

Přestože Maastrichtská smlouva byla velkým mezníkem pro Společenství, potažmo pro Evropskou unii a určila nový směr a prostředky, kterými měla Evropa nadále disponovat, byla také velkým kompromisem a vykročením do neznáma. Toho si byli členové Společenství vědomi, a proto do smlouvy zabudovali pojistku. Článkem N Smlouvy o Evropské unii se členské státy zavazovaly svolat další mezivládní konferenci na rok 1996. Na ní se měla prozkoumat a případně revidovat ustanovení smlouvy podle dosavadních zkušeností z jejího uplatňování a s ohledem na nové požadavky doby, včetně možnosti dalšího posílení pravomocí Evropského parlamentu.¹⁵⁴

Evropská rada nechala ustanovit Reflexní skupinu, tvořenou zástupci ministrů zahraničí členských zemí, předsedou Komise a dvěma vybranými členy Parlamentu. V čele skupiny stanul tehdejší španělský ministr pro evropské záležitosti Charlos Westendorp. Jejím úkolem bylo nastítnit agendu pro budoucí konferenci.¹⁵⁵ Měla určit oblasti Maastrichtské smlouvy k revizi, včetně dalšího přehodnocení počtu

---

¹⁵³ PLECHANOVÁ, s. 110.

¹⁵⁴ GREGER, s. 51.

¹⁵⁵ GERBET, s. 390.

zástupců v Radě, Komisi a Parlamentu a další institucionální změny, které měly přispět k efektivnímu fungování i po přistoupení nových států do Evropské unie.¹⁵⁶ Instituce Evropské unie měly předložit své návrhy k otázce revize smlouvy ještě před zahájením práce Reflexní skupiny v červnu 1995.

Evropský parlament předložil svá stanoviska jako první v květnu 1995. Požadoval jednotu institucí EU a tedy odstranění nové pilířové struktury. Předseda Komise měl být volen Parlamentem ze seznamu předloženého Radou a nadále musela být celá Komise schválena Parlamentem před jejím nástupem do funkce. Rozdělení zástupců Rady nemělo být proporcionální podle počtu obyvatel, protože tak už měl být členěn Parlament a nebylo to tudíž potřeba. Maximální počet členů Evropského parlamentu měl být stanoven na 700. Dále Parlament požadoval pravomoc vyslovovat svůj souhlas se jmenováním členů Soudního dvora, Soudního dvora první instance, Účetního dvora a členů výkonné rady evropského systému centrálních bank. V legislativních a rozpočtových otázkách měl být nově Parlament roven Radě.¹⁵⁷

Měla být zrušena procedura spolupráce a účast Parlamentu na rozhodování měla být standardizována podle jasných kritérií. Procedura souhlasu se měla týkat změn zakládajících smluv, mezinárodních dohod, smluv o přistoupení a přidružení a úpravy vlastních zdrojů. Konzultační procedura měla být využívána pouze na zahraniční a bezpečnostní politiku. Spolurozhodovací procedura měla být uplatňována na všechny ostatní oblasti. Parlament také požadoval posílení pravomocí v oblasti zakládajících smluv, kde neměl mít pouze právo souhlasu, ale nově měl mít také možnost předkládat vlastní pozměňovací návrhy smluv.¹⁵⁸

---

¹⁵⁶ European Council at Corfu 24-25 June 1994, Presidency conclusions. In: Evropský parlament, <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/EUROPEAN%20COUNCIL%20AT%20CO RFU%20-%20Presidency%20conclusions.pdf> [cit. 2. dubna 2013].

¹⁵⁷ PLECHANOVÁ, s. 120.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 121.

Návrh Parlamentu byl částečně podpořen i návrhem Komise. Ta mimo jiné shledávala nedostatečnou účast Parlamentu v bezpečnostní a zahraniční politice a také v otázkách vnitřních věcí a justice. Podle Komise měl být v těchto otázkách Parlament pravidelně informován, konzultován a měl mít možnost vznášet otázky k Radě a dávat jí svá doporučení.

S konzultační procedurou měla Rada a Parlament problém. Každá instituce si toto opatření vykládala jinak. Parlament požadoval, aby Rada konzultovala své rozhodnutí před definitivním schválením, což Rada odmítala. Považovala totiž svou dosavadní praxi, přednes zprávy před příslušným výborem Parlamentu a následnou zprávu připojenou ke svým závěrům, za dostatečnou. Parlamentu, který s postupem Rady dlouhodobě nesouhlasil, došla v roce 1994 trpělivost a zablokoval spolurozhodovací procedury. Proto i definice konzultační procedury musela být řešena na mezivládní konferenci.¹⁵⁹

Reflexní skupina pracovala rychle a již v prosinci 1995 předložila Evropské radě v Madridu svou závěrečnou zprávu. Zvláštní pozornost byla ve zprávě věnována institucionálním otázkám. Navrhovala institucionální reformu, stanovení jasného počtu hlasů potřebných pro kvalifikovanou většinu v Radě, počet členů Komise a také navrhovala přijmout jakákoli jiná opatření, která by pomohla usnadnit fungování unijních institucí a pomohla by jim vyrovnat se s plánovaným rozšířením. Z dlouhodobých požadavků Parlamentu doporučovala skupina posílení úlohy instituce a zavedení jednotné volební procedury pro Parlament.¹⁶⁰

Začátek mezivládní konference, který byl stanoven už v Maastrichtské smlouvě, se rychle blížil, ale vnitřní politika tří nejsilnějších států unie příliš nedovolovala činit velká rozhodnutí. Velká Británie na jaře 1996 zažila nepříjemný skandál s rostoucím počtem výskytu BSE,¹⁶¹ na který reagovala unie zákazem dovozu hovězího masa

---

¹⁵⁹ GERBET, s. 358.

¹⁶⁰ PLECHANOVÁ, s. 124.

¹⁶¹ Viz Seznam použitých zkratk

z Britských ostrovů. Na oplátku Británie zahájila politiku nespolupráce v unii, dokud nebude zákaz odvolán. Napjatá atmosféra mezi Velkou Británií a zbytkem Unie zasáhla i vyjednávání na konferenci.

Druhým faktorem, který ovlivnil konferenci, byly očekávané volby v zemi v roce 1997. Očekávalo se vítězství Labouristické strany, které mělo ukončit osmnáctiletou vládu konzervativců a začít tak s přívětivějším přístupem k integračnímu procesu.¹⁶² Bylo nesmyslné, aby novou smlouvu vyjednala jiná vládní strana, než která ji měla ratifikovat a proto se konání konference prodloužilo a vyjednávací proces mohl být ukončen až po britských volbách. Nástup labouristické vlády přinesl také možnost schválení jednotných voleb do Parlamentu na základě poměrného systému.

Kromě Velké Británie měly s jednotnou pozicí na otázky konference své problémy i Německo a Francie. V Německu docházelo k rozporům jak uvnitř vládní koalice CDU/CSU a FPD,¹⁶³ tak mezi federalisticky zaměřenou vládou a spolkovými zeměmi, prosazujícími princip subsidiarity. Ve Francii se o rychlost a hloubku integrace Unie přely vládní koaliční RPR a UDF.¹⁶⁴ Prezident Jacques Chirac nechal v roce 1997 vypsat předčasné volby, u nichž se očekávalo opětovné vítězství pravice. To se ale nestalo a změna vlády zkomplikovala závěrečná vyjednávání na konferenci.¹⁶⁵

Reflexní skupina byla de facto prvním kolem vyjednávání a její závěrečná zpráva vlastně ukazovala možnosti dohody jednotlivých států v nejdůležitějších otázkách budoucí konference. Mezivládní konference byla zahájena Evropskou radou v březnu 1996 v Turíně. Mezi institucionálními body agendy bylo klíčovou otázkou další posilování Evropského parlamentu, tak jak to nastínila Maastrichtská smlouva. Státy se k jednotlivým požadavkům změn pravomocí Parlamentu stavěly

---

¹⁶² DEFARGES, s. 83.

¹⁶³ Viz Seznam použitých zkratk

¹⁶⁴ Viz Seznam použitých zkratk

¹⁶⁵ PLECHANOVÁ, s. 127.

zdrženlivě a k značné části z nich se konkrétněji nevyjádřily, takže změny nebylo dosaženo. Byl podporován návrh na zjednodušení rozhodovacích procedur. K rozšiřování procedury spolurozhodování se většina států stavěla kladně, ale bylo těžké najít konsenzus k rozsahu tohoto rozšíření.¹⁶⁶

---

¹⁶⁶ PLECHANOVÁ, s. 137.

5 VÝVOJ VZTAHŮ INSTITUCIONÁLNÍHO TROJÚHELNÍKU

Všechny velké organizace s nadnárodním i mezinárodním principem mají v čele orgány, řídící jejich činnost. Evropská společenství a později Evropská unie fungují na institucionálním systému, který je ovšem v celosvětovém měřítku unikátní.¹⁶⁷ V jejím čele jsou tři nejvyšší orgány: Rada, Komise a Parlament. Tyto tři hlavní orgány dohromady tvoří tzv. institucionální trojúhelník. Trojice institucí je doprovázena dvěma dalšími významnými orgány: Soudním dvorem, který vznikl na základě Pařížské smlouvy, a Účetním dvorem, který byl založen na základě Bruselské smlouvy.¹⁶⁸ Vztahy institucionálního trojúhelníku se během let výrazně proměňovaly. Instituce soupeřily o možnost posílit své pravomoci. Posílení jedné většinou znamenalo oslabení jiné.

Základ institucionálního systému Společenství i Evropské unie byl vytvořen již založením Společenství ESUO v roce 1951. Šestice států podporovala stejnou myšlenku a díky koncepci Jeana Monneta dokázaly stvořit vyhraněný nadnárodní ráz institucí ESUO.¹⁶⁹ Do čela nově založeného Společenství se postavil Vysoký úřad s Poradním výborem. Ovšem rozhodovací pravomoc měla především Zvláštní rada ministrů. Shromáždění mělo pouze kontrolní pravomoci, stejně jako Soudní dvůr. Původně mělo Shromáždění mít možnost Vysoký úřad kdykoli odvolat, ale to nebylo přijatelné pro menší státy. Na jejich žádost také vznikla Zvláštní rada ministrů, kde všechny státy mohly obhajovat své zájmy a stanoviska.

Společenství EHS a EURATOM měly stejné samostatné institucionální struktury jako ESUO. Základními orgány se staly Komise, Rada a Shromáždění. Poslední jmenované spolu se Soudním dvorem byly jako jediné pro všechna Společenství společné. Shromáždění navíc

---

¹⁶⁷ GREGER, s. 32.

¹⁶⁸ WALLIS, Richard: *A Guide to European Union Law and Institutions*, Brighton, Emerald Publishing 2010, s. 49-53.

¹⁶⁹ DUCHENE, François: *Jean Monnet – pragmatický vizionář*. In: BOND, Martyn, SMITHOVÁ, Julie, WALLACE, William: *Význační Evropané*, Praha, Evropský literární klub 1998, s. 97.

bylo rozšířeno na 142 členů.¹⁷⁰ Přidaly se nové instituce jako Hospodářský a Sociální výbor, které měly poradní funkci. Komise EHS se snažila prosadit vlastní financování, nezávislé na národních státech. Zvětšily by se tím její pravomoci a postavení. Do rozhodování o rozpočtu měl být začleněno i Shromáždění, kterému by také vzrostly pravomoci. Na rozdíl od Shromáždění ESUO, které mělo čistě kontrolní postavení, mělo Shromáždění EHS a EURATOM i konzultační funkci a mohlo odvolávat Komisi. Rada nových dvou Společenství v mnoha otázkách nerozhodovala většinou, ale jednomyslně. To podporovalo mezivládní princip.

Udržování tří paralelních soustav evropských orgánů bylo náročné, zvláště v místech, kde se soustavy potkávaly. Obtížná byla především časová synchronizace jednání jednotlivých Komisí a Rad. Problémy s tím spojené vyřešila Slučovací smlouva. Ta umožnila vznik společné Rady a Komise.¹⁷¹

V šedesátých letech byl ve Francii prezidentem generál de Gaulle. Země, která do té doby byla hlavním tahounem integračního procesu, začala výrazně prosazovat mezivládní princip. To vedlo ke zhoršení vztahů Francie a ostatních států Společenství. Spory vyvrcholily v roce 1965 a skončily podpisem Lucemburského kompromisu. Tuto dohodu provázelo Prohlášení mezi Radou a Komisí. Na jeho základě se výrazně oslabil vliv Komise, chápané jako zástupce nadnárodního principu, a naopak posílil vliv Rady, která byla brána jako zástupce mezivládní spolupráce. Podpisem Kompromisu se na čas zablokovala možnost Parlamentu na rozšíření jeho pravomocí.¹⁷²

Nadnárodní instituce, tedy Komise a Parlament, se ocitly v defenzivě. Obrat nastal až po summitu v Haagu 1969. Po podpisu

---

¹⁷⁰ *Politické skupiny v Evropském parlamentu*. In: EurActiv.cz, <http://www.euractiv.cz/evropske-institute/link-dossier/politick%C3%A9skupinyvevropsk%C3%A9mparlamentu> [cit. 2. dubna 2013].

¹⁷¹ KÖNIG, Petr a kol.: *Rozpočet a politiky Evropské unie: příležitost pro změnu*, Praha, C. H. Beck 2009, s. 7.

¹⁷² DUMOULIN, s. 108.

rozpočtových smluv získalo Společenství možnost vlastních příjmů a Evropský parlament rozšířil své kompetence na účast v mechanismech hospodaření. Na konci sedmdesátých let navíc proběhly první přímé volby. Od té doby byl Parlament v ofenzivním postavení. Naopak přístup nových členů Velké Británie, Dánska a Irska podpořilo mezivládní instituce, protože nové státy dávaly přednost tomuto principu. Nejsilnějším orgánem Společenství v té době byla bezesporu Rada, která rozhodovala o společném postupu Společenství. Ta byla ale paralyzována častým využíváním práva veta jednotlivých států, chránících vlastní národní zájmy. Komise měla zásadně omezené pravomoci díky podpisu Lucemburského kompromisu. Omezovala ji soustava výborů a také rostoucí vliv Výboru stálých zástupců.¹⁷³

Významným předělem se stal podpis Jednotného evropského aktu. Orgány Společenství získaly novou flexibilitu potřebnou k dalšímu budování integrace. Bylo zavedeno opětovné hlasování kvalifikovanou většinou v Radě. Jako kompenzace za toto rozhodnutí získal Parlament účast na procesu přijímání rozhodnutí díky proceduře spolupráce. Podpisem smlouvy bylo také Shromáždění oficiálně přejmenováno na Evropský parlament a v rozhodovacích procesech byla ukotvena Evropská rada.

Podpisem Maastrichtské smlouvy vzniklo další množství nových orgánů Evropské unie, jejichž počet od padesátých let neustále stoupal. Opět ale nebylo rozhodnuto, jestli bude Unie pokračovat na základě mezinárodního či nadnárodního principu. Nadnárodní Parlament byl posílen na základě spolurozhodovací procedury.¹⁷⁴ Nově mohl vetovat přijímanou legislativu. Nadnárodní orgány získaly kompetence pouze v prvním pilíři v tzv. Maastrichtském chrámu, zatímco mezivládní ovládly druhý a třetí pilíř.¹⁷⁵

---

¹⁷³ FIALA: *Evropská unie*, s. 91.

¹⁷⁴ HORČIČKA, s. 106.

¹⁷⁵ První pilíř je tvořen Smlouvou o Evropském společenství (přejmenovaná Smlouva o EHS). Druhý pilíř představuje společná zahraniční a bezpečnostní politika. Třetí pilíř spadá do oblasti justice a vnitra. Viz Příloha č. 3.

Vztahy uvnitř institucionální struktury Společenství ovlivňovaly integrační proces a ten zase ovlivňoval vývoj institucí. Pro rozvoj integrace byla potřeba komunikace mezi nadnárodními a mezivládními složkami. Vysoký úřad například disponoval řadou pravomocí, jejichž uplatnění ale záviselo na souhlasu Rady. Toto nastavení vycházelo z předpokladu, že nadnárodní evropský zájem bude v souladu se zájmem národních států. Tato domněnka se v průběhu let ukázala mnohokrát jako lichá.

Posilování pravomocí Evropského parlamentu patřilo k zásadním otázkám institucionální rovnováhy po celé období jeho existence. Už v zakládajících smlouvách ESUO byl zakotven princip přímé volby do Shromáždění, který dával této instituci naprosto jinou míru legitimacy, než jakou disponovaly ostatní orgány Společenství. Když se podařilo princip přímých voleb prosadit, bez přidání pravomocí Parlamentu, vyvolal silný tlak na institucionální rovnováhu uvnitř Společenství. Nejvíce se to projevilo na vztahu Parlamentu jakožto zástupce lidu či národů, a Rady, která zastupovala vlády členských zemí.¹⁷⁶

Parlament se snažil získat kompetence, které v demokratických státech přísluší národním parlamentům, ale až do devadesátých let se jeho pravomoci podobaly spíše pravomocím druhé komory parlamentu. To se změnilo podpisem Maastrichtské smlouvy, která zavedla proceduru spolurozhodování. Z vnějšku se Parlament národním parlamentům také snažil přiblížit. Kromě přímo volených poslanců byla i jeho vnitřní organizace podobná národním parlamentům. Poslanci v Parlamentu sedí podle politické příslušnosti a ne podle národního principu. A stejně jako národní parlamenty formují jeho práci i specializované výbory.¹⁷⁷

Přestože vznikem Maastrichtského chrámu byly jasně vymezeny kompetence institucí v jednotlivých oblastech, pravomoci institucionálního trojúhelníku na sebe stále navazují. Dříve se Parlament pokoušel zvýšit

---

¹⁷⁶ GREGER, s. 39.

¹⁷⁷ HOKOVSKÝ, Radko (ed.): *Volby do Evropského parlamentu: Co mohou změnit?*, Praha, Evropské hodnoty 2008, s. 14.

svou moc především na úkor Rady. Podpisem Maastrichtské smlouvy se toto změnilo a Parlament začal soupeřit o stejné pravomoci v prvním pilíři především s Komisí.

Parlament a Komise, jež byly považovány za instituce založené na nadnárodním principu, se dlouhou dobu navzájem podporovaly před Radou zastupující vlády.¹⁷⁸ Proto také když Parlament vůči Komisi posílil, což se během let stalo několikrát, Komise si nestěžovala. Naopak Rada se s Parlamentem mnohokrát dostala do sporu. Evropský parlament dokonce Radu žaloval, protože ho obcházela při přijímání legislativy. Do vnitřních sporů institucionálního trojúhelníku často zasahovaly členské státy, které podle svých zájmů podporovaly Radu, Komisi nebo Parlament.

---

¹⁷⁸ GERBET, s. 287.

6 ČLENSKÉ STÁTY A EVROPSKÝ PARLAMENT

Vztahy jednotlivých členských států Společenství a jejich parlamentů k Evropskému parlamentu byly vždy složité, ale zároveň byly důležité, protože pouze ratifikací bylo možné posílit pravomoci Parlamentu. Od počátku existovaly státy podporující větší integraci a s ní i nárůst kompetencí nadnárodních institucí společenství, státy, které prosazovaly mezivládní spolupráci, a nevyhraněné země, které se podle vlastních potřeb přikláněly k jedné nebo druhé straně. Postoj jednotlivých zemí se v průběhu let mohl také výrazně změnit. Nejdůležitější pro rozvoj integrace byla stanoviska tří nejsilnějších států: Francie, Velké Británie a Německo.

Mezi parlamenty existovala jistá spontánní solidarita, když se snažily udržet si své postavení, a zároveň se objevovala rivalita mezi národními parlamenty a Evropským parlamentem. Rozvoj Společenství totiž přispíval ke snížení významu národních parlamentů. O otázkách spadajících do komunitární sféry nemohly státy samy rozhodovat a jejich řešení jim mohlo být přes jejich námitky vnuceno.¹⁷⁹

Národní parlamenty měly na Evropský parlament silnou páku, kterou dříve používaly proti monarchům. Bylo potřeba jejich souhlasu při schvalování daní. Evropský parlament neměl v daňové oblasti žádné kompetence. Zdroje určené pro Společenství byly stanoveny smlouvami členských států, které musely schvalovat národní parlamenty. Proto se další požadavky na rozšíření kompetencí Parlamentu po Maastrichtské smlouvě zaměřily tímto směrem.¹⁸⁰

Evropský parlament se snaží odpoutat od národní politiky členěním poslanců podle politické příslušnosti. To se projevuje jak v zasedacím pořádku, tak i při zakládání politických frakcí. Pokud o založení frakce usilují poslanci jedné národnosti, je minimální počet členů 26. Když žádají

---

¹⁷⁹ DEFARGES, s. 100.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 101.

poslanci dvou národností, klesá tento počet na 21, u tří národností stačí 16 členů a u čtyř národností a více dokonce jen 14.¹⁸¹

Z počátku po zavedení přímých voleb byly v Parlamentu pouze tři frakce: socialisté, křesťanští demokraté a liberálové.¹⁸² Později se vytvořily nové frakce včetně těch, jež stojí proti posílení Parlamentu a hlubší integraci, jako byla gaullistická frakce. Před přímými volbami měli poslanci mandát jak v Evropském, tak ve svém národním parlamentu. Ačkoli jsou poslanci do Parlamentu voleni jakožto zástupci lidí a nikoliv států, často se sdružují na základě národnosti, pokud řeší otázky důležité pro jejich zemi.

Evropský parlament dlouhodobě řešil otázku deficitu demokratického principu, který se jen částečně podařilo zmírnit přímými volbami. Tohoto deficitu si byly vědomy i členské státy, ale část z nich nebyla ochotna přehodnotit postavení Parlamentu směrem k analogii parlamentního orgánu demokratického státu. Proto se nadále i po Maastrichtu Parlament snažil získat možnost podílet se na tvorbě veškeré legislativy a volit předsedu Komise. V tom ho podporovaly především Belgie a Irsko. Tyto státy také zcela odmítly možnost spoluúčasti národních parlamentů na politickém procesu v Evropské unii. Což podporovaly naopak státy, které si nepřály další rozšiřování kompetencí nadnárodních institucí ani brzkou možnost federativního uspořádání Unie. V tom jim nahrávala i skutečnost, že se očekávalo další rozšíření Evropské unie a všechny státy pochybovaly o tom, zda nové členy hned vázat do těsné spolupráce, když si neprošly roky vzájemného přizpůsobování a dlouhodobé spolupráce.¹⁸³

Francii od konce druhé světové války trápilo jisté dilema, které se vracelo při rozhodování o důležitých otázkách sjednocování. Francie se snažila udržet si status velmoci. Po válce stanula mezi vítěznými mocnostmi, požadovala rozdělení Německa a svou pozornost soustředila

---

¹⁸¹ PITROVÁ: *Institucionální struktura Evropské unie*, s. 59.

¹⁸² GERBET, s. 286.

¹⁸³ PLECHANOVÁ, s. 138.

na své koloniální državy v Alžírsku a Indočíně. Na druhou stranu si uvědomovala, že v kontinentální Evropě se sice může považovat za nejsilnější stát, ale ve světovém měřítku neměla samotná Francie šanci přiblížit se k supervelmocím USA a SSSR. Také věděla, že Spolková republika Německo nezůstane zničenou zemí dlouho a bude se chtít začlenit zpět do západní Evropy. Bylo tedy potřeba se s tím smířit a předejít tak možným dalším konfliktům. Francie se tak stala hnacím motorem sjednocování Evropy v padesátých letech.

S nástupem prezidenta Charlese de Gaulla se politika Francie prudce otočila z podpory nadnárodního principu k prosazování principu mezivládního. Francie se snažila Společenství využít k prosazení vlastních cílů, jichž nebyla schopna dosáhnout samostatně. Sjednocená Evropa se měla stát tak silnou, aby mohla být partnerem v jednání supervelmocí a měla přestat být závislá na pomoci USA v otázkách obrany. Zároveň ale prosazovala dobrovolnou integraci a s tím možnost práva veta v Radě. Řízení evropské stavby mělo vycházet z trvalého dialogu všech členských států. Soupeřila s Komisí, ale i Parlamentem, protože prosazovaly nadnárodní princip, který by zemi odebral část suverenity. Pro posílení mezivládního prvku vytvořila v roce 1974 Francie za podpory Spolkové republiky Německo Evropskou radu.¹⁸⁴

Po odchodu de Gaulla z funkce se přístup Francie ke Společenství postupně měnil. Přesto to byla právě Francie, která v době jednání o Maastrichtské smlouvě silně kritizovala evropskou technokracii a zasadila se o posílení mezivládního principu a tím i národních parlamentů.¹⁸⁵

Spolková republika si na rozdíl od Francie dlouhodobě udržovala ke Společenství vyrovnaný vztah. Zatímco pro Francii byla Společenství prostorem k navýšení moci, pro Spolkovou republiku to bylo místo stability, ale také nové legitimacy. Prosazovala demokratický princip

---

¹⁸⁴ FIALA: *Evropská unie*, s. 173.

¹⁸⁵ DEFARGES, s. 93.

a tudíž zvýšení pravomocí Evropského parlamentu. Současně ovšem se snažila dohodnout na všech změnách v institucionální struktuře Společenství s Francií. Německé vlády narážely také na odpor spolkových zemí, které se k nadnárodnímu principu stavěly odmítavě a prosazovaly subsidiaritu.¹⁸⁶

Velká Británie se po válce odvrátila od kontinentální Evropy a spíše budovala svůj vztah se Spojenými státy. Tím promeškala možnost zapojit se do začátku budování společné Evropy jako Spolková republika Německo a Francie. Lpěla na své suverenitě ztělesněné jejím parlamentem. Pokusila se vytvořit vlastní společenství založené čistě na mezivládním principu, ale nedosáhla takového úspěchu jako Společenství. V šedesátých letech znemožnila Francie Velké Británii dvakrát vstup do Společenství. Nakonec byla přijata v lednu 1973. Nový prezident Georges Pompidou nebránil už vstupu Velké Británie, protože v ní viděl možného spojence proti nadnárodní myšlence a nemýlil se. Britská vláda v čele s Margaret Thatcherovou navázala na de Gaullovu politiku a stavěla se proti hlubší integraci a posilování Společenství a jejich institucí po dalších osmnáct let.¹⁸⁷

---

¹⁸⁶ DEFARGES, s. 90.

¹⁸⁷ DOČKAL: *Evropská unie tak akorát*, s. 37.

7 ZÁVĚR

Již od antiky přicházeli učenci, filosofové, vladaři a politici s návrhy na sjednocení Evropy. U mnoha z nich se také objevila myšlenka, že v čele sjednocené Evropy by měl stanout sbor delegátů, zastupitelů či poslanců, kteří by zastupovali své státy. Tyto myšlenky byly předzvěstí dnešního Parlamentu. Od středověku bylo hlavním integračním prvkem pro většinu navrhovatelů křesťanství a hlavním cílem bylo předcházení konfliktům mezi křesťanskými státy.

Odklon od myšlenky společné křesťanské Evropy nastal na konci 17. století. Ačkoli udržení míru bylo stále důležitým prvkem, do popředí zájmu se dostala otázka ekonomické jednoty Evropy. S postupem průmyslové revoluce se stále častěji zakládaly mezinárodní organizace a mezi některými západoevropskými a středoevropskými státy se začaly objevovat návrhy na celní unie. Těmito plány se vážně zabývali i politici.

Po první světové válce bylo založeno asi nejznámější hnutí prosazující společnou Evropu. Bylo to Panevropské hnutí, které podporovala řada významných lidí té doby. Ale ani jeho idea nedošla kýženého naplnění. Naopak celá Evropa byla zatažena do druhé světové války.

Když druhá světová válka skončila, začala se Evropa rozdělovat na dva bloky a myšlenka sjednocené Evropy se nadále rozvíjela pouze v západní části kontinentu. Od středověku bylo nejvíce myslitelů prosazujících sjednocenou Evropu z Francie. I po druhé světové válce přišel s nejvýznamnější ideou sjednocení francouzský politik Jean Monnet. Vznik ESUO kvitovaly s povděkem Francie i Spolková republika. Francie získala kontrolu nad západoněmeckým uhlím a ocelí. Tyto dvě komodity byly klíčové pro zbrojní průmysl. Spolková republika se podpisem Pařížské dohody vrátila mezi státy západní Evropy jako jejich rovnocenný partner. Pro Itálii a státy Beneluxu představovalo Společenství především ekonomické výhody.

Jean Monnet ve svém návrhu předpokládal vznik Shromáždění se silnými pravomocemi. Měla to být instituce nadnárodního charakteru, prosazující integraci. A Shromáždění opravdu po celou dobu své existence integraci prosazovalo, ale nemělo k tomu potřebné pravomoci. Do začátku nedostalo žádnou legislativní moc a bylo pouhým poradním orgánem. Přesto už od počátku užívalo větší vážnosti, než Poradní shromáždění Rady Evropy. Významným nadnárodním prvkem Shromáždění se stal zasedací pořádek. Ten nebyl podle států, ale na základě politického členění.

Úspěch ESUO přiměl politiky přemýšlet nad rozšířením pravomocí tohoto Společenství a také nad možností vzniku nových společenství. Ke tvoření návrhů k nim bylo přizváno i Shromáždění. Založení EPS s sebou přineslo možnost vzniku silného evropského parlamentního sboru. Jenže se nepodařilo ratifikovat smlouvu EOS ve Francii a proto padl i plán na EPS. Francie tak přestala být tahounem integračního procesu. Protože její úlohu v tomto procesu žádný stát plně nepřevzal, dostala se později Společenství do integrační krize. Také to vyvrací hypotézu, že Francie byla po celou dobu strůjcem evropské integrace.

Naopak úspěšně byly později ratifikovány smlouvy EURATOM a EHS. Shromáždění, které bylo společné pro všechna tři Společenství, to přineslo nové pravomoci. Nově se mohlo vyjadřovat k návrhu rozpočtu a Komise s Radou se s ním musely radit v některých otázkách. Tím se Shromáždění dostalo do legislativního procesu, i když na jeho názory zatím nemusel a také často ani nebyl brán zřetel. Rozrostl se také počet členů Shromáždění a změnil se poměr zastoupení jednotlivých států ve prospěch těch menších. O čtyři roky později se Shromáždění samo přejmenovalo na Evropský parlament. Tím také ukázalo, že očekává nárůst svých pravomocí.

V šedesátých letech prodělávala Společenství integrační krizi. Nástup prezidenta de Gaulla měl na instituce Společenství prosazující nadnárodní koncept velmi nepříznivý vliv. Po politice prázdných židlí,

kteřou vyřešil až Lucemburský kompromis, získala na vlivu Rada. Naopak Komise o část svých pravomocí přišla. Parlament očekával nárůst pravomocí díky připravovanému schválení nového financování společné zemědělské politiky. Francie to ale neumožnila. Až překvapivě se podařilo v této době přijmout smlouvy o vzniku jednotné Rady a jednotné Komise Evropských společenství, tzv. Slučovací smlouvy. Parlament mohl nově využívat větších pravomocí, které měl v EURATOM a EHS, i na ESUO.

S odchodem prezidenta De Gaulla z úřadu nastalo jisté uvolnění. Po konferenci v Haagu byla překonána krize Evropského společenství. Začalo se mluvit o možnosti přímých voleb do Parlamentu a posílení této instituce. V roce 1970 byla podepsána První rozpočtová smlouva a Parlament získal možnost navrhopvat změny nepovinných výdajů v rozpočtu. O pět let později byla podepsána Druhá rozpočtová smlouva. Od té doby mohl Parlament odmítnout celý návrh rozpočtu a žádat nový. Této pravomoci také opakovaně využíval.

V druhé polovině sedmdesátých let proběhly dvě konference v Paříži. Na druhé konferenci pověřili představitelé států Radu, aby do roku 1976 rozhodla o návrhu Evropského parlamentu na přímé volby tak, aby se mohly konat do konce roku 1978. Rozhodnutí o přímých volbách předcházely v Radě značné rozepře. Nepodařilo se vytvořit jednotný volební systém a státy se hádaly o nové přerozdělení křesel v Parlamentu.

Nakonec se první přímé volby uskutečnily v červnu 1979. Na Evropský parlament měly zásadní vliv, ačkoli nepřinesly okamžitý nárůst pravomocí. To potvrzuje hlavní hypotézu práce. Poslanci Parlamentu už nemuseli mít dvojitý mandát. To u států vyvolalo obavu, že to naruší vztahy mezi Parlamentem a národními shromážděními, a vytvořily proto komise, které je o dění v Parlamentu měly informovat. Poslanci začali být více provázáni se svými voliči doma, a proto při rozhodování o konkrétních problémech začali prosazovat národní zájmy. Zvýšila se legitimita Parlamentu a to mu výrazně zvedlo sebevědomí. Začal naplno

využívat svých pravomocí a hlasitě požadoval jejich zvýšení. Přímé volby byly pádným a úspěšným argumentem, proč by se právě Parlamentu měly jeho kompetence rozrůst.

Se začátkem osmdesátých let přišlo přeformulování požadavků Parlamentu a jejich důrazné prosazování. Dostával se tak do střetu s Radou. Plány na posílení Parlamentu z té doby ale neměly dostatečnou podporu. Druhé přímé volby v červnu 1984 byly pro Parlament zklamáním. Účast ve volbách klesala a stále nebyl stanoven jednotný volební systém.

Ve druhé polovině osmdesátých let se do čela integračního procesu opět vrátila Francie se Spolkovou republikou Německo. Díky nim se podařilo prosadit konferenci v Lucembursku, jejímž výsledkem byla smlouva nazvaná Akt o jednotné Evropě. Ta přinesla Parlamentu největší rozšíření pravomocí od jeho vzniku. Z poradní instituce se Parlament stal legislativním orgánem. Začal se také oficiálně nazývat Evropským parlamentem. Přesto nebyl Parlament spokojen a požadoval skutečnou reformu Společenství. Naopak Velká Británie brala integrační proces za dokončený a další rozšiřování pravomocí institucí s nadnárodním principem odmítala.

Začátek devadesátých let sebou přinesl pád komunistických režimů ve Východním bloku a tak i možnost sjednocení celé Evropy. Požadavek postkomunistických států zapojit se do západoevropských struktur vedlo k potřebě institucionální restrukturalizace Společenství. Parlament měl být opět posílen právě díky tomu, že byl jedinou přímo volenou institucí.

Belgie navrhla svolat konferenci o politické unii. Přes určité váhání ji podpořily Francie i Spolková republika. Výsledkem jednání byla Maastrichtská smlouva. Spokojen s ní nebyl vlastně nikdo, protože smlouva byla vytvořena na základě velkých kompromisů všech členů. Už do samotné smlouvy byl začleněn požadavek její revize. Parlament získal novou proceduru spolurozhodování a procedury spolupráce a souhlasu byly rozšířeny na nové oblasti, včetně většiny mezinárodních smluv.

Přesto nebyl Parlament spokojen. Požadoval zrušení pilířové struktury EU. V legislativních a rozpočtových otázkách chtěl být zcela roven Radě. Také požadoval zvýšení pravomocí vůči Komisi. Jeho snahy o toto další navýšení kompetencí potvrzuje poslední hypotézu práce.

Evropský parlament spolu s Komisí patří k institucím založeným na nadnárodním principu. Podporují tedy integraci států a omezení jejich suverenity. Naopak Rada dává přednost mezivládnímu principu. Vztahy mezi Parlamentem a Radou byly už od šedesátých let napjaté. Parlament se pokoušel zvýšit své pravomoci na úkor Rady. Naopak Parlament a Komise se po většinu času podporovaly. Od podpisu Maastrichtské smlouvy spolu ale soupeří o pravomoci. Aby mohl úspěšně fungovat proces integrace, je tedy zapotřebí domluvy mezi všemi třemi orgány.

Nadnárodní princip zastávaný Parlamentem se nelíbí národním shromážděním, která se nechtějí připravit o své kompetence. Proto je rozvoj integračního procesu tak obtížný. Vztahy jednotlivých států k Parlamentu se měnily podle toho, kdo byl zrovna u vlády. Nejproměnlivější názory na integraci a posílení Parlamentu měla Francie. Spolková republika zastávala dlouhodobě kladný postoj a Velká Británie zase negativní. Stanoviska těchto tří států byla pro rozvoj integrace nejdůležitější.

8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Primární prameny

101 otázek o Evropské unii, Praha, Informační kancelář Evropského parlamentu 2010.

LAURSEN, Finn, VANHOONACKER, Sophie (eds.): *The intergovernmental conference on political union: institutional reforms, new policies and international identity of the European community*, Maastricht, European institute of public administration 1992.

MONNET, Jean: *Paměti*, Plzeň, Aleš Čeněk 2012.

PIODI, Franco: *Towards direct elections to the European Parliament*, Luxembourg, European Communities 2009.

THATCHEROVÁ, Margaret: *Umění vládnout: Strategie pro svět v pohybu*, Praha, Prostor 2003.

Knihy a články

ALPHAND, Hervé: *The 'European Policy' of France*. In: *International Affairs* 29, 1953, 2, s. 141–148.

BOOTH, Artur John: *Saint-Simon and Saint-Simonism: a chapter in the history of socialism in France*, London, Longmans, Green, Reader, and Dyer 1871.

BYRNE, Malcolm, MASTNÝ, Vojtěch (eds.): *A cardboard castle?: an inside history of the Warsaw Pact, 1955-1991*, New York, Central European University Press 2005.

CIHELKOVÁ, Eva, JAKŠ, Jaroslav a kol.: *Evropská integrace - Evropská unie*, Praha, Oeconomica 2004.

CORBETT, Richard, JACOBS, Francis, SHACKLETON, Michael: *The European Parliament*, Harlow, Longan 1992.

COUDENHOVE-KALERGI, Richard: *Pan-Evropa*, Praha, Panevropa 1993.

DAVIES, Norman: *Evropa: Dějiny jednoho kontinentu*, Praha, PROSTOR a Euromedia Group 2000.

DEFARGES, Philips Moreau: *Evropské instituce*, Praha, Karolinum 2002.

DOČKAL, Vít, KANIOK, Petr: *Kaleidoskop Evropské unie*, Brno, Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity 2006.

DOČKAL, Vít, KANIOK, Petr: *Evropská unie tak akorát: Praktický průvodce evropskou integrací*, Brno, Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity 2005.

DOČKAL, Vít, KANIOK, Petr: *Základní škola Evropské unie*, Brno, Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity 2007.

DOČKAL, Vít, KANIOK, Petr, ZÁVĚŠICKÝ, Jan: *Evropský parlament*, Brno, Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity 2007.

DUCHÊNE, François: *Jean Monnet – pragmatický vizionář*. In: BOND, Martyn, SMITHOVÁ, Julie, WALLACE, William: *Význační Evropané*, Praha, Evropský literární klub 1998, s. 81-105.

DUMOULIN, Michel a kol. (ed.): *The European commission 1958-72: History and memories*, Luxembourg, European Communities 2007.

DUROSELLE, J. B.: *France and the United Nations*. In: *International Organization* 19, 1965, 3, s. 695-713.

DUŠEK, Jiří: *Historie a organizace Evropské unie*, České Budějovice, Vysoká škola evropských a regionálních studií 2011.

EDELGARD, Elsbeth Mahant: *Birthmarks of Europe: The Origins of the European Community Reconsidered*, Aldershot, Ashgate Publishing Limited 2004.

Evropská integrace; Evropský parlament; Členské státy Evropské unie, Plzeň, Euronova East 2008.

FIALA, Petr: *Evropský mezičas: Nové otázky evropské integrace*, Brno, Barrister & Principal 2007.

FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta: *Evropská unie*, Brno, CDK 2003.

FONTAINE, Pascal: *Nová idea pro Evropu: Schumanova deklarace*, Praha, ICEU 2001.

GADDIS, John Lewis: *Studená válka*, Praha, Slovart 2006.

GERBET, Pierre: *Budování Evropy*, Praha, Karolinum 2004.

GILLINGHAM, John: *European Integration, 1950-2003: Superstate Or New Market Economy?*, Cambridge, Cambridge University Press 2003.

GONĚC, Vladimír: *Od malé Evropy k velké Evropě I.: Dějiny rozšiřování Evropských společenství/Evropské unie 1950-2002*, Brno, Masarykova univerzita 2002.

GONĚC, Vladimír: *Od malé Evropy k velké Evropě II.: Dějiny rozšiřování Evropských společenství/Evropské unie 1950-2002*, Brno, Masarykova univerzita 2003.

GREGER, Petr, JAKŠ, Jaroslav a kol.: *Co je to, když se řekne Evropská unie*, Praha, Centrum pro demokracii a svobodné podnikání 1997.

GUÉGUEN, Daniel: *Průvodce labyrintem Evropských společenství*, Bratislava, Mladé letá 1993.

HAD, Miloslav, URBAN, Luděk: *Evropská společenství: První pilíř Evropské unie*, Praha, Ústav mezinárodních vztahů pro Asociaci pro studium mezinárodních vztahů 2000.

HOKOVSKÝ, Radko (ed.): *Volby do Evropského parlamentu: Co mohu změnit?*, Praha, Evropské hodnoty 2008.

HORČIČKA, Václav, KOVÁŘ, Martin: *Dějiny evropské integrace I.*, Praha, Triton 2005.

HORČIČKA, Václav, KOVÁŘ, Martin: *Dějiny evropské integrace II.*, Praha, Triton 2006.

JÍLEK, Dalibor, TÝČ, Vladimír: *Úvod do práva Evropských společenství*, Brno, Masarykova univerzita 1992.

KEŘKOVSKÝ, Miloslav, KEŘKOVSKÁ, Alena: *Evropská unie: historie, instituce, ekonomika a politiky*, Praha, Computer Press 1999.

KÖNIG, Petr a kol.: *Rozpočet a politiky Evropské unie: příležitost pro změnu*, Praha, C. H. Beck 2009.

KOSTKA, Vladimír: *Historie a organizace Evropské unie*, České Budějovice, Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích 2007.

LAURENT, Pierre-Henri: *The Diplomacy of the Rome Treaty, 1956-57*. In: *Journal of Contemporary History* 7, 1972, 3/4, s. 209-220.

LYNCH, Philip, NEUWAHL, Nanette, REES, G. Wyn (eds.): *Reforming the European Union: From Maastricht to Amsterdam*, Harlow, Pearson Education 2000.

MAYNE, Richard: *Schuman, De Gasperi, Spaak – průkopníci sjednocené Evropy*. In: BOND, Martyn, SMITHOVÁ, Julie, WALLACE, William: *Význační Evropané*, Praha, Evropský literární klub 1998, s. 49-79.

McALLISTER, Richard: *From EC to EU: an historical and political survey*, London, Routledge 1997.

MEUNIER, Sophie: *What Single Voice? European Institutions and EU-U.S. Trade Negotiations*. In: *International Organization* 54, 2000, 1, s. 103-135.

MEZIHORÁK, František: *Evropanství a integrace*, Olomouc, Olomouc 2001.

MORAVCOVÁ, Dagmar: *Československo, Německo a Evropská hnutí 1929-1932*, Ústí nad Orlicí, Institut pro středoevropskou kulturu a politiku 2001.

MORAVCSIK, Andrew: *Negotiating the Single European Act: National Interests and Conventional Statecraft in the European Community*. In: *International Organization* 45, 1991, 1, s. 19-56.

MÜLLER, Helmut M.: *Dějiny Německa*, Praha, Lidové noviny 1999.

NÁLEVKA, Vladimír: *Světová politika ve 20. století II.*, Praha, Aleš Skřivan ml. 2005.

NEUSTUPNÁ, Ludmila, PAUKNEROVÁ, Monika a kol.: *Evropské společenství*, Praha, Prospektrum 1992.

ORT, Alexandr a kol.: *Na cestě do Evropské unie*, Klatovy, AgAkcent 2004.

PATEJDL, Stanislav: *Evropský parlament a proces politické integrace západní Evropy*, Praha, Československá akademie věd 1985.

PITROVÁ, Markéta: *Institucionální struktura Evropské unie*, Brno, Masarykova univerzita 1999.

PLECHANOVÁ, Běla: *Institucionální vývoj Evropské unie od Maastrichtské smlouvy k východnímu rozšíření*, Praha, Karolinum 2004.

ROBERTS, J. M.: *Dvacáté století: Dějiny světa od roku 1901 do současnosti*, Praha - Plzeň, Beta a Jiří Ševčík 2004.

SALMON, Trevor, NICOLL, William (eds.): *Building European union: A documentary history and analysis*, Manchester, Manchester University Press 1997.

SCHELLE, Karel, VESELÁ, Renata: *Böhmische Länder und die Integrationsbemühungen in Europa*, Mnichov, Grin 2010.

SCHELLE, Karel, VESELÁ, Renata a kol.: *Historie integračních koncepcí a jejich vyústění v realitě EU*, Ostrava, KEY publishing 2007.

SIMMONDS, K. R.: *European Parliament*. In: *The International and Comparative Law Quarterly* 28, 1979, 1, s. 152.

SOKOL, Petr: *Volby do Evropského parlamentu*, Praha, Jalna 2009.

SOKOL, Petr, ŠKOTTOVÁ, Nina (eds.): *Vývoj a perspektivy Evropské unie*, Praha, Jalna 2008.

SYCHRA, Zdeněk: *První rozšíření: Velká Británie, Irsko, Dánsko*. In: FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta (eds.): *Rozšiřování ES/EU*, Brno, Masarykova univerzita 2001, s. 21-47.

TAUCHEN, Jaromír: *Milan Hodža a jeho koncepce středoevropské integrace*. In: CZUDEK, Damian, KOTÁSEK, Josef, NECKÁŘ, Jan (eds.): *Interakce českého a evropského práva*, Brno, Masarykova univerzita 2009, s. 436-462.

VAUGHAM, Richard: *Twentieth Century Europe: Paths to Unity*, London, Croom Helm 1979.

VÄYRYNEN, Raimo: *Afghanistan*. In: *Journal of Peace Research* 17, 1980, 2, s. 93-102.

WALLIS, Richard: *A Guide to European Union Law and Institutions*, Brighton, Emerald Publishing 2010.

YOUNG, John W.: *Churchill's 'No' to Europe: The 'Rejection' of European Union by Churchill's Post-War Government, 1951-1952*. In: *The Historical Journal* 28, 1985, 4, s. 923-937.

Internetové zdroje a dokumenty Evropské unie

Altiero Spinelli. Zakladatelé EU. In: Europa.eu, http://europa.eu/about-eu/eu-history/founding-fathers/pdf/altiero_spinelli_cs.pdf
[cit. 10. března 2013].

European council at Corfu 24-25 June 1994, Presidency conclusions. In: Evropský parlament, <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/EUROPEAN%20COUNCIL%20AT%20CORFU%20-%20Presidency%20conclusions.pdf>
[cit. 2. dubna 2013].

Jednotný evropský akt, <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/11986U/word/11986U.doc>
[cit. 5. ledna 2013].

Politické skupiny v Evropském parlamentu. In: EurActiv.cz, <http://www.euractiv.cz/evropske-institute/link-dossier/politick%C3%A9skupinyvevropsk%C3%A9mparlamentu>
[cit. 2. dubna 2013].

Smlouva o Evropské unii, <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/11992M/word/11992M.doc>
[cit. 5. ledna 2013].

Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství, <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/11957E/word/11957E.doc>
[cit. 5. ledna 2013].

Smlouva o založení Evropského společenství pro atomovou energii, <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/11957K/word/11957K.doc> [cit. 5. ledna 2013].

Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli, http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/11951K/tif/TRAITES_1951_CECA_1_EN_0001.tif [cit. 5. ledna 2013].

Účast ve volbách do Evropského parlamentu v letech 1979–2009. In: Evropský parlament, <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/000cdcd9d4/Turnout-%281979-2009%29.html> [cit. 6. března 2013].

Výsledky podle států (2009). In: Evropský parlament, <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/00082fcd21/Results-by-country-%282009%29.html?tab=27> [cit. 6. března 2013].

WERNER, Helmut: *Příjmy a výdaje Unie*. In: Evropský parlament, http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/how/finances/article_7169_cs.htm [cit. 3. dubna 2013].

WOOLBERT, Robert Gale: *A Federation for Western Europe*. In: Foreign Affairs, <http://www.foreignaffairs.com/articles/101735/w-ivor-jennings/a-federation-for-western-europe> [cit. 20. ledna 2013].

9 CIZOJAZYČNÉ RESUMÉ

This thesis deals with the development and changes, which the European Parliament went through, and how the function of the Parliament gradually altered. The main emphasis is put on the period from 1962 to 1992, i.e. on the period from the official European Parliament establishment up until the signing of the Maastricht Treaty. The thesis addresses changes, which subsequently arrived, and the way how they were achieved. Follows important milestones in the European Parliament development, and identifies how much and in which direction these milestones affected it. Examines, which of the signed treaties had the greatest influence on the expansion of the power of the Parliament and the impact what direct elections had on the Parliament

The beginning of this thesis is devoted to unsuccessful ideas of the united Europe, which appeared from antiquity until the end of the second world war and which presumed a foundation of an ensemble of the delegates, representatives or members of Parliament, which would have represented their countries. Next part of the thesis is devoted to the ancestor of the European Parliament, which was the assembly of the European Coal and Steel Community. It later became a representative assembly also for the European Atomic Energy Community and the European Economic Community. In 1962, it was itself renamed to the European Parliament.

The main chapter is devoted to the development of the European Parliament. At first it carried out consultative and advisory function, but since the beginning the Parliament made an effort to strengthen its position and, above all, to the possibility of direct elections. The Parliament was able to push through a large part of its requirements in the end. The penultimate chapter discusses the internal relations of the institutional triangle. Examines changing in the position of the European Parliament and in the cooperation with the European Commission and current Council of the European Union, which both had to pass part of

their power just on the Parliament. The last part focuses on the relations of the Member States to the Parliament, mentioning particularly Great Britain, Germany and France, whose attitudes and opinions were crucial for the Parliament's development.

10 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

BSE	Bovinní spongiformní encefalopatie
CDI	Technická koordinace a obrana nezávislých
CDU	Křesťanskodemokratická unie Německa
CSU	Křesťanskosociální unie
EHS	Evropské hospodářské společenství
EOS	Evropské obranné společenství
EPS	Evropské politické společenství
ESD	Evropský soudní dvůr
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
EURATOM	Evropské společenství pro atomovou energii
FPD	Svobodná demokratická strana
NSR	Německá spolková republika
RPR	Sdružení pro republiku
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
SSSR	Sovětský svaz socialistických republik
UDF	Unie pro francouzskou demokracii
UK	Spojené království
USA	Spojené státy americké
ÚV KSSS	Ústřední výbor Komunistické strany Sovětského svazu

11 PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Složení Evropského parlamentu podle frakcí a členských států v roce 1979

	Komunisté	CDI ¹⁸⁸	Socialisté	Liberálové a demokraté	Evropská lidová strana	Evropští demokraté	Pokrokoví evropští demokraté	Nezařazení
NSR			35	4	42			
Belgie		1	7	4	10			2
Francie	19		22	17	8		15	
Itálie	24	5	13	5	30			4
Lucembursko			1	2	3			
Nizozemsko			9	4	10			2
Dánsko	1	4	4	3		3	1	
Irsko		1	4	1	4		5	
UK			18			61	1	1
410	44	11	113	40	107	64	22	9

Zdroj: SOKOL, Petr: *Volby do Evropského parlamentu*, Praha, Jalna 2009, s. 90-91.

¹⁸⁸ CDI – Technická koordinace a obrana nezávislých

Příloha č. 2

Účast ve volbách do Evropského parlamentu v letech 1979 až 1989

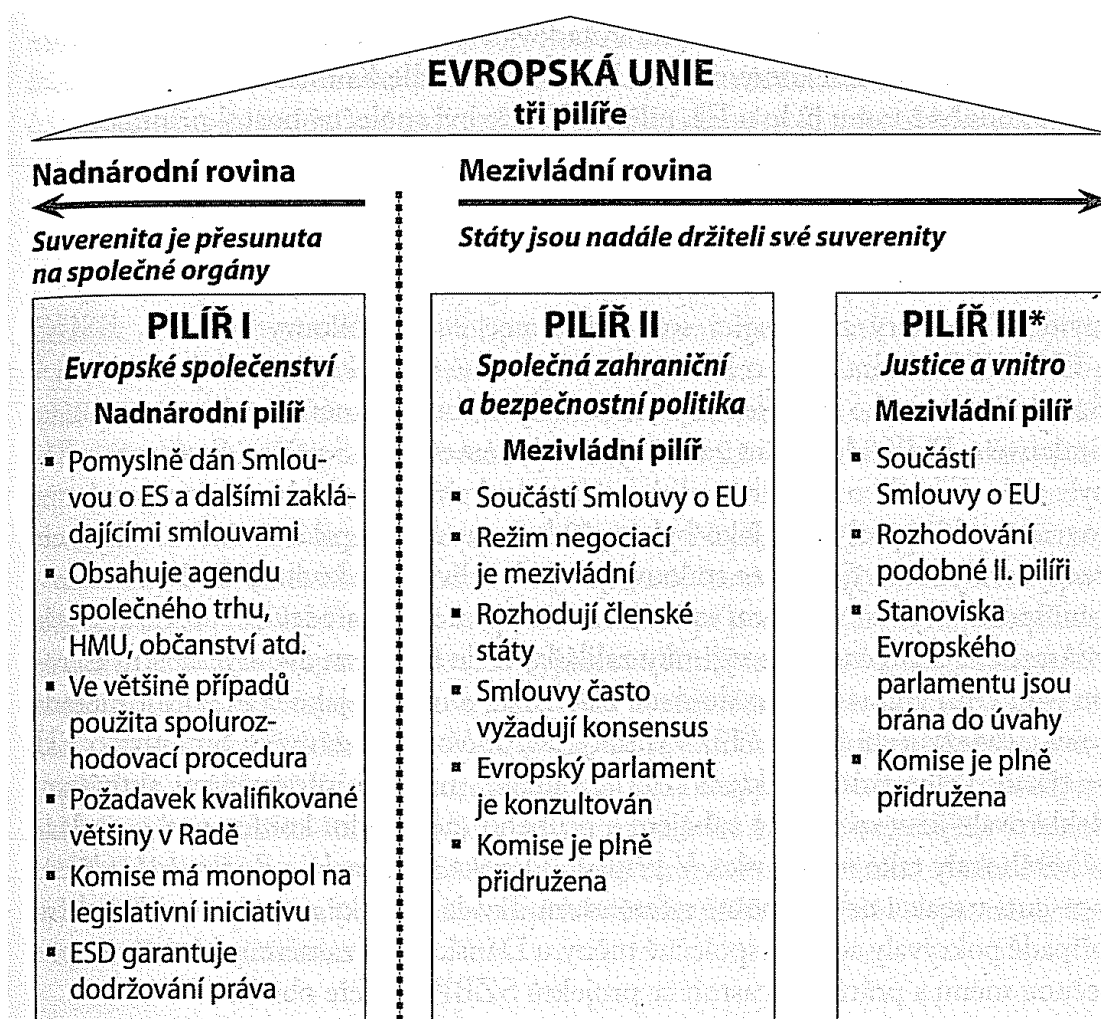
	1979	1981	1984	1987	1989
Belgie	91.36		92.09		90.73
Dánsko	47.82		52.38		46.17
NSR	65.73		56.76		62.28
Irsko	63.61		47.56		68.28
Francie	60.71		56.72		48.8
Itálie	85.65		82.47		81.07
Lucembursko	88.91		88.79		87.39
Nizozemí	58.12		50.88		47.48
UK	32.35		32.57		36.37
Řecko		81.48	80.59		80.03
Španělsko				68.52	54.71
Portugalsko				72.42	51.1
EU celkem	61.99		58.98		58.41

Zdroj: *Účast ve volbách do Evropského parlamentu v letech 1979–2009*.
 In: Evropský parlament,
<http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/000cdcd9d4/Turnout-%281979-2009%29.html> [cit. 6. března 2013].

Příloha č. 3

Maastrichtský chrám

* Zásadně dotčen revizí smluv v roce 1999.

Zdroj: FIALA: *Evropská unie*, s. 131.